

DROOMEN

VAN

Millennium Zieners

DOOR

Prof. Dr. S. O. LOS, M.A.

INLEIDING.

BROEDERSCHAP!

Dit ideaal is alles dat er overgebleven is van de leus der Franse revolutie: vrijheid, gelijkheid en broederschap.

Vrijheid, heeft men bevonden, is negatief (ontkennend) begrip. Het wil opruiming van belemmeringen. Maar het zegt niet welke. En van negaties alleen kan de mens niet leven.

Gelijkheid was een protest tegen de veelsoortigheid van de Schepping. Deze is intussen gebleken sterker te zijn dan menselijke idealen en brengt nog altijd wezens voort ongelijk in aanleg en bestemming.

Maar broederschap tussen alle mensen is een onaangevochten leus. Ware er geen kwaad dit Ideaal zou zeker bereikt worden. Doch nu brengen de zondige neigingen van het menselijke hart de advocaten van deze zaak gedurig in de war.

Het **Socialisme** wil maatschappelijke verbroedering door gebod op gebod en regel op regel. Alsof de mensheid instaat is om dit juk te dragen.

Het **anarchisme** wil maatschappelijke verbroedering door de afwezigheid van alle wet. Alsof niet reeds onbewust alles in de wereld naar wetten geschiedt.

De **theosophie** wil de broederschap in een rijk der heerlijkheid. Vele theosophen zijn vroeger Socialisten geweest, zoals Annie Besant. Zij leren een Socialisme voor het mystieke gevoelsleven. Zij hebben de onmogelijkheid ingezien van een verbroedering van alle mensen in het stoffelijk maatschappelijke leven. Nu is het ideaal verlegd naar gene zijde van dood en graf. Hetgeen de openbaring van Johannes is voor de Kristenheid, dat is de theosophie voor de moderne mens. Ze is het evangelie van de wederkomst van Kristus en van het duizendjarig rijk (millenium), de leer der laatste dingen voor de verstandsmens.

HET AFRIKAANSE VOLK

stond tot voor korten tijd buiten deze geestelijke verbroederingstromingen.

Tans staat het op eens midden daarin.

Een krachtige propaganda wordt gedreven van de zijde der **sekten**, zoals Apostoliesen, Pentacostals, Adventisten en Wederdopers, om ons volk te doen geloven, dat de duizend vredige jaren in aantocht zijn.

Millennial Dawn (1886) later betiteld "Studies in the Scriptures" (1911) van Mr. Charles T. Russell wordt door propagandisten in onze taal in brokstukken verspreid. Volgens dit boek is de Heere Jezus reeds wedergekomen op aarde in 1874.

Millennium, een voorspelling door Johanna Brandt, geb. van Warmelo, verhaalt ons van een kort bezoek van de Heere Jezus aan Zuid-Afrika op 7 December 1916, en de gevolgen daarvan.

De inneming van Jeruzalem door de Engelsen 9 Desember 1917 werd door vele bladen begroet als een stap verder op de weg naar 't duizendjarige vrederijk. Immers wordt de stad Gods nu niet meer door de heidenen vertreden, (Luc. 21 vers 24).

DE GEREFORMEERDE GODSDIENST

laat wel ruimte voor sommige opvattingen aangaande de duizend vredige jaren, maar niet voor alle. Vele Chiliasten en daartoe behoren de bovengenoemde (zo genoemd naar het griekse getal chilioi, dat duizend betekent) gebruiken deze leer om de zuivere leer des Bijbels te bestrijden op de meest godslasterlike wijze. Leerstukken als de persoonlijkheid Gods, de drieëenheid, de godheid van Kristus, het bestaan des Heiligen Geestes, de voldoening door plaatsvervanging, de goddelike ingeving der Heilige Schrift, en meer andere worden gelochend.

Spreeken wordt nu plicht voor ieder belijder van onze gereformeerde godsdienst.

Prediking van het Woord sluit in: "Wederleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en leer" (2 Tim. 4 vs. 2).

Het getuigenis van lidmaten en leeraars van ieder gereformeerde gemeente heeft reeds veel goeds uitgewerkt.

Professoren in de theologie hebben volgens onze kerkenorde (art. 18) de plicht om de zuivere leer tegen de ketterijen en dolingen voor te staan. Een dubbele plicht drong mij er dus toe om door dit korte traktaat, de zuivere leer des Bijbels te verdedigen tegen Zuid-Afrika's eerste chiliastiese propagandisten.

Deze plicht is mij tevens een voorrecht, want daardoor heb ik de kans wellicht enigzins te behouden van hen die mij dierbaar zijn als medereizigers naar de eeuwigheid en als volksenoten.

INDELING.

Het doel om de inhoud van de Bijbel tegen ketterijen te verdedigen, maakte een bepaalde indeling van dit werk noodzakelijk. Eerst komt de aanval op het front, het Chiliasme. Daarna op de beide flanken, Theosophie en Mysticisme. Vervolgens komen aan de beurt de aanvallers van de Godsopenbaring, de Bijbel, Jezus godheid, de Kerk en de Sakramenten.

Volledige wederlegging van alle chiliastiese dwalingen laat de beperkte ruimte niet toe. Het traktaat beperkt zich tot het laten uitkomen van de grote tegenstelling tussen de Bijbel en het nieuwe Kristendom, dat tans in Zuid-Afrika gepropageerd wordt.

Zodra deze tegenstelling (antithese) wordt gevoeld door beide zijden kan een vruchtbare polemieek eerst beginnen.

I. DUIZEND VREDIGE JAREN.

DE SEKTE.

De Apostolies-Katholieke Kerk stelde op 15 Julie 1836 twaalf apostelen aan. Deze moesten de komst van Kristus voorbereiden in Europa. Voorts moesten ze de twaalfduizend verzegelden verzamelen (Openb. 7). Deze apostelen geloofden, dat zij niet zouden sterven vóór zij de Heere Jezus hadden zien verschijnen in heerlijkheid. Zij zijn tans echter allen reeds gestorven. Hun gemeenten ontvangen de bijzondere Geestes gaven van de eerste kerk en leven in de verwachting, dat de toekomst des Heeren nabij is. Eerst zullen de in Kristus ontslapenen opstaan, dan zullen de wijze maagden (de apostoliesen) opvaren in de lucht. Daarna zal de Antichrist de dwaze maagden (de overige gedoopten) vervolgen en de Joden zullen naar Palestina vluchten. Dan volgt Kristus eerste wederkomst om de Antichrist te richten. Daarna breekt het 1000-jarig rijk aan. Tegen het einde daarvan komt een grote afval en de tweede wederkomst van Kristus.

De Adventisten verwachten eveneens een spoedige wederkomst des Heeren. Zij leren eveneens dat het 1000-jarig rijk op handen is. Zij zijn echter zeer verdeeld en vele Zevende-dag-Adventisten noemen zich "the Church of God" "de gemeenten Gods".

Zij zijn gesticht door William Miller, die Jezus wederkomst stelde tussen 21 Maart 1843 en 21 Maart 1844. Een andere adventist S. S. Snow stelde Jezus wederkomst op 22 Oktober 1844. Vele Amerikanen geloofden hen, zodat sommige boeren niet eens hun oogst binnenhaalden. Sommigen stellen dat de goddelozen worden vernietigd. In hun traktaten hier in Z. Afrika verspreid leren zij, dat de volheid der Heidenen is ingegaan. Jezus komt weldra om de Zijnen tot Zich te nemen. En dan begint het 1000-jarig rijk, waarin Jezus optreedt als Koning der Joden en de draad van Israëls geschie-

denis weer wordt opgenomen. Het is nu voor de wereld de laatste ure der genade.

Millennial Dawn van Chs. T. Russell leert, dat de tweede komst van Kristus heeft plaats gehad Oktober 1874 (vol. II p. 187 tot 245). Hij kwam tot die datum door een berekening, dat na 50 jubeljaren het tegenbeeldige jubeljaar begint. Hij beweert dat het laatste jubeljaar is gevierd in 626 vóór Kristus. Voeg daarbij 50 x 50 jaren, dat is 2500 j. dan krijgt men 1874 na Kristus. Alleen vergeet hij, dat onze tijdrekening 4 jaar in de war is en dat het jaartal dus moet worden 1878. In dat jaar nu is niets biezonders gebeurd, dat op de wederkomst van Kristus wijst.

In "het goddelik plan der eeuwen" leert Russell dat Kristus door zijn offerande de dood als vernietiging heeft afgedaan, zodat de dood der gelovigen veel meer een tijdelijke slaap is. Op de morgen van de Duizendjarige dag zullen allen door de Gever des Levens, die hen verlost, gewekt worden. Intussen heeft God twee klassen van mensen uitverkoren tot zijn Werktuigen, de vóór-kristelike, het huis der dienaars en de na-kristelike, het huis der zonen. Deze beide klassen oordelen de wereld tans en zij die dit gericht voorbij komen, zullen in de oordeelsdag hun beloning ontvangen. De anderen zullen gedurende de Duizendjarige eeuw trapsgewijs tot de volmaaktheid opgericht worden. Als aan het einde der duizend jaren het grote werk, der wederherstelling door Kristus voleindigd is, (grotendeels door de medewerking dezer edele menselijke medewerkers) als het gehele menselijke geslacht behalve de onverbeterliken beproefd voor God zal staan...dan zullen de sterren blinken eeuwig en altoos. (Mat. 25, 46; Openb. 20, 9; Dan. 12, 3).

In het duizendjarig rijk zal geen vrijheid zijn om te bedriegen, verkeerde voorstellingen te geven, zwakken te onderdrukken, zich dronken te drinken. Daarom zullen velen die ijzeren schepter te streng vinden en rebelleren. Kristus zal een bepaalde tijd lang over de zaken der aarde beslissen en regeren, om de wederherstelling te voltooien, waartoe de mens zelf medewerkt. (Hoofdstuk XIV).

Waarom, zo vraagt een van Russell's volgelingen, is Kristus niet dadelik na zijn opstanding begonnen met het werk van herstelling gedurende het millennium (1000 jaren)? Omdat Kristus eerst zijn Bruid voltallig wil hebben, om dan met Hien deel te hebben aan het opvoeden en richten van het menselijk geslacht.

Volgens *Millennial Dawn* (III p. 153) blijft Jezus van 1874 tot 1914 op aarde om een laatste tijd van beproeving aan de wereld te geven, evenals God de Joden gaf na hun vervloeking van 30 tot 70 na Kristus d.i. veertig jaren. In 1914 zal het heidendom verstrooid, het Kristendom vernietigd, alle kwaad beëindigd worden, en de Vrede van het Millennium intreden.

Er schijnt een fout ingeslopen te zijn bij Russell's berekening, want in 1914 is de grote wereldoorlog begonnen en niet de wereldvrede. En deze is tans in 1919 minder dan ooit te voren te verwachten, wijl de wereld vol revoluties en stakingen is.

Millennium, een voorspelling door Johanna Brandt geb. van Warmelo stemt in zover in met *Millennial Dawn*, dat Jezus volgens haar tans in treinen en boten rondreist en voor een korte visite te Pretoria was op 7 December 1916. Dit boek zegt maar weinig van het duizendjarig vrede-rijk, (pag. 83). De overgang van de eeuw van geweld tot de eeuw van liefde zal zo natuurlijk zijn, zo langzaam, dat we in het Millennium zijn, voordat de wereld zal beseffen, dat de oude dingen voorbij gegaan zijn. (p. 117). De voorbereiding daarvan door loutering is de voornaamste inhoud van haar boek.

DE ANTICHRIST.

De Antichrist is gekomen in 1789, want de Franse revolutie heeft a de tijden en wetten veranderd volgens Daniël 7 vs. 25, b de godin der rede in een tempel vertoond, c de eeuw van godslastering naar 2 Petrus 3 vs. 3 en Dan. 7 vs. 25 ingeluid. (*Millennium* pag. 85).

Wie is de antichrist? De duivel van godslastering (*M.* pag. 84) de huichelaar (*M.* pag. 10A). Niet een bepaald persoon dus. Russell leert, dat het pausdom het beest of de anti

christ is en het protestantisme de valse profeet. De Adventisten leren, dat het romiense rijk hersteld wordt door de komende Antichrist. (The Lord is coming p. 7).

DE BIJBEL OVER DE ANTICHRIST?

a. Er zijn vele antichristen (1 Joh. 2 vs. 18 tot 22; 2 Joh. 7), er is een geest van de antichrist en er zijn ook valse Kristussen. (Marc. 13 vs. 22). De mens der zonde, die na de afval en vóór Kristus komen zal, is van deze personen streng onderscheiden.

b. De Antichrist is een persoonlijkheid, geen systeem of orde van personen. Volgens Daniel 11 vs. 36 is hij "**koning**", volgens Zachar. 11 vs. 17 "**herder**", volgens 1 Joh. 2 vs. 22 "**de leugenaar**", die de Vader en de Zoon lochent. Volgens 2 Thess. 2 "**de mens der zonde**", die zeer hoogmoedig is en zich boven God stelt

De Franse revolutie is een systeem, de drijvers daarvan vormden 'n politieke partij in een bepaald land. Rome en het Protestantisme zijn godsdiensten.

De verandering van de jaartelling door de Franssen en de verdeling van de tijd is nooit populair geworden bij hun eigen volk en nog minder gebruikt door de overige volken.

c. De Antichrist gaat in de tempel Gods zitten als een God, zichzelf vertonende dat hij God is. (2 Thess. 2 vs. 4). De tempel der rede te Parijs en die van de paus te Rome is niet de tempel Gods, maar de Schrift noemt aldus de gelovige (1 Kor. 6 vs. 19) en de gemeente (1 Kor. 3 vs. 16, 17). Sommigen denken aan een nieuwe Joodse tempel te Jeruzalem, waarin de Antichrist zal zitten, maar zulk een gebouw zal nooit de naam dragen van "**de tempel Gods**." (v.g.l. Mat. 22 vs. 38 "**uw huis**."). De Schrift laat dus de Antichrist opkomen uit de Kristelijke Kerk.

d. De Antichrist zal macht hebben over alle geslacht en taal en volk (Openb. 13). Alle niet-uitverkorenen zullen hem aanbidden. Bij de Franse revolutie is nooit zulk een persoon opgestaan en de martelaren van de godsdienst der rede waren

aristocraten en verdachten, geen Kristenen. Rome heeft als kerk nooit die macht gehad.

e. De val van de Antichrist geschiedt niet natuurlijk en langzaam, maar gewelddadig. Eerst zal de wederhouder, de H. Geest, zich terugtrekken. Dan zal de politieke macht over de wereld het beest gegeven worden, in bond met het godsdienstige mondstuk, de valse profeet. Door de geest zijns monds en de verschijning zijner toekomst zal Kristus hem te niet doen. Gewapend met een zwaard en een ijzeren roede en gevolgd door heirlegers van Engelen trekt Kristus tegen hem te velde. (2 Thess. 2, Openb. 19). Hier is geen geleidelijke overgang.

f. De tijd, tijden en halve tijd van Dan 7 vs. 25 is de $3\frac{1}{2}$ jaar waarin Antiochus de grote het gedurig offer heeft doen stilstaan. Hij was een voorbeeld van de Antichrist, wiens tijd volgens Dan. 9 vs. 27 één jaarweek, zeven jaar zal duren. In de tweede helft van die jaarweek begint het eigenlijk woeden van de Antichrist en de grote verdrukking die volgens Op. 11 vs. 3; 12 vs. 14; drie en een half jaar duren zal. Zolang niemand nog op aarde verschenen is, die de zoon des verderfs kan genoemd worden, is het ongegrond te leren, dat de tweede helft van zijn jaarweek, waarin hij moet heersen reeds is aan-gebroken

SLOTSOM.

Millennium wil de grote verdrukking laten beginnen bij de oorlog van Julie 1914 en daarom zoekt men naar een openbaring van de Antichrist, die volgens de H. Schrift daaraan voorafgaat. Bij gebrek aan een hoofdpersoon in de geschiedenis, die de rol van Antichrist heeft vervuld, laat men de leiders van de Franse Revolutie als zodanig optreden. (pag. 85). Dit is fantasie, geen verklaring van Gods Woord. Indien men wil bewijzen uit de Bijbel, dat de Antichrist reeds op aarde is en bijna op het einde van zijn macht, dan moet men op twee Bijbelse vragen een voldoende antwoord geven.

1e. Wanneer is de wederhouder, de H. Geest, geweken van de gemeente van Kristus met zijn bijzondere genade en

van de wereld met zijn gemene genade? (2 Thess. 2 vs. 6, 7)

2e. Hoe zijn de ware gelovigen bewaard in de ure der verzoeking, die over de gehele wereld komen zal, te midden van de uitmoording en uithongering, die de Antichrist tegen hen zal aanwenden? (Openb. 3 vs. 10; 13 vs. 15, 17).

Mijn oordeel is, dat al wat nu op aarde gebeurt slechts kegelspel is, vergeleken bij hetgeen de Antichrist zal doen. Door te leren, dat de vervolging van de Antichrist bijna voorbij is wordt de roomse vervolging van de 16e eeuw door Russell drie eeuwen verplaatst.

Door te zeggen, dat het nu levend geslacht zo ongemerkt zal overgaan in het Duizendjarig rijk, valt de schrijfster van Mill. zelve in de fout, die zij in anderen berispt en roept zij: "Het is vrede en zonder gevaar", (pag. 86).

DE GROTE VERDRUKKING.

Opvatting van Millennialisten.

Het jaar 1918 wordt door veel zieners als het beslissende jaar, in de geschiedenis der wereld beschreven, Dan. 12 vs. 1 "een tijd der benauwdheid, als er niet geweest is." Mat. 24 vs. 21 "de grote verdrukking, hoedanige niet geweest is van het begin der wereld tot nu toe en ook niet zijn zal. M. pag. 9). Op de nu geëindigde oorlog zullen volgen, hongersnood, revolutie en anarchie (regeringsloosheid). Deze vormen een reinigingsproces, waarin Afrika's deel is afgemeten (M. pag. 10D). De ure om te maaien is nu gekomen. Op. 14 vs. 15. De eerste van de zeven laatste plagen is uitgegoten, want de Spaanse griep was een algemene pestilentie. Openb. 16 vs. 1, 2. (M. pag. 10E. F.). De voorspelde verdrukking van de laatste dagen is nu eindelijk begonnen (M. pag. 83). Satan met zijn engelen is op de aarde geworpen (M. pag. 84). Het begin van de oorlog (1914) was het begin van de zeven laatste plagen, het haastig verderf is nu op ons (M. 86, 97). De benauwdheid der volken met twijfelmoedigheid is gekomen, de tekenen in zon, maan en sterren zullen komen als het te laat is om zich te bekeren (M. pag. 87). De zevende plaag is de

val van Babylon, d.i. de macht van het **Goud**. Zuid-Afrika heeft meer dan enig ander land de knie gebogen voor de god van goud en daarom wordt het weldra gestraft met een orkaan, die bloed en verwoesting overal zal aanbrengen (Mill. pag. 110). De kortheid van de duur dier storm hangt af van de getrouwheid van de schrijfster, die ons allen daartegen moet waarschuwen. (Mill. pag 111).

Russell leert ook, dat de grote verdrukking een vuur van loutering is. (1 Kor. 3 vs. 15). Storm (oorlog), aardbeving (revolutie), en vuur (anarchie) gaan vooraf aan de stille zachte wind van Kristus rijk (M. D. III pag. 153).

OPVATTING VAN DE BIJBEL.

Volgens Jeremia 30 vs. 7 geldt de grote verdrukking voornamelijk Israël. God zal een voleindiging maken met de Heidenen, die Israël verdrukken en hen uit de gevangenis verzamelen.

Dan. 12 vs. 1 spreekt van de redding der Joden ten tijde der benauwdheid door hun vorst Michael.

Daniël 7 vs. 21 bestaat de grote verdrukking in een Krijg van de Antichrist tegen de heiligen, totdat hun het gericht gegeven wordt.

Mat. 24 vs. 21 is sprake van "de grote verdrukking", die blijkens vs. 23 ziet op de verwoesting van Jeruzalem. Daarbij zijn volgens Josephus 1,100,000 Joden op gruwzame wijze omgekomen, en zulk een oordeel is nooit herhaald in de geschiedenis der wereld.

Mat. 24 vs. 29 is sprake van "de verdrukking dier dagen". Deze begint bij het "alsdan" van vs. 23. Ze bestaat in een poging tot verleiding van de uitverkorenen door valse profeten en Messiassen. Ze eindigt met de verduistering van de zon en de maan.

Openb. 3 vs. 10 is sprake van "de ure der verzoeking", een woord, dat te kennen geeft het stellen op een proef met het doel om iemand ten val te brengen, vgl. Mat. 26 vs. 41.

Openb. 7 vs. 14 handelt over de overwinnende martelaren staande voor Gods troon en het Lam. Zij nu komen uit de

grote verdrukking, en zijn ontslagen van de onreinheid, de honger en dorst en Zonnehitte daaraan verbonden.

Dit nu zijn al de Schriftuurplaatsen waarin sprake is van de "grote verdrukking." Daaruit blijkt duidelijk, dat de Millennialisten niet de Bijbel uitleggen, maar er een zin in leggen. Nergens heet die grote verdrukking een loutering, een reiniging, een overwinning van het licht op de duisternis. Steeds noemt de Schrift dit tijdperk een verzoeking, een poging van Satan om de Kerk van Kristus ten val te brengen. Nog minder geeft de Bijbel aanleiding, om de wereldoorlog van 1914—1918 hiermee te vereenzelvigen. Immers bij de grote verdrukking gaat het om de verleiding van de uitverkorenen en bij deze wereldoorlog ging het om de opperheerschappij over de wereld, tussen het Angelsaksiese en het Germaanse menseras.

Onschriftuurlik is het ook om de zeven fiolen van Openbaring 16 hiërbij te pas te brengen. Immers gaan daaraan vooraf de zeven zegel-oordelen (Openb. 6) en zeven bazuin-oordelen (Openb. 8). Wanneer is het gebeurd, dat de sterren des hemels op de aarde zijn gevallen en dat de zon en de maan als bloed zijn geworden? Openb. 6 vs. 12, 13. Wanneer is het derde deel der bomen verbrand, de zee bloed geworden, de rivieren alsom, de dag verduisterd? Openb. 8 vers 7—12. Ook heeft niemand ooit iets gemerkt van de verzegeling der dienst-knechten Gods, 't zij door opneming van hun lichamen in de lucht tot Kristus, 't zij door biezondere bewaringen hier op aarde (Openb. 7).

Tot dusver delen alle gelovigen met de ongelovigen in de plagen van oorlog, honger, dure prijzen en pestilenties. Het is dus de Bijbel geweld aandoen, om nu reeds te spreken van de aanschouwing der fiolen of der laatste plagen in welke de toorn Gods Voleindigd is. Tans zijn we nog eerst toe aan het beginsel der smarten, bestaande in, oorlogen, geruchten van oorlogen, opstanden, hongersnoden, pestilentiën, aardbevingen. (Mat. 24 vs. 6 en 7).

Aanmatigend acht ik het bovendien om de Spaanse griep te vereenzelvigen met de eerste fiool. Bij geen enkele lijder

aan die ziekte in deze omgeving heeft men een kwade en boze zweer ontdekt. Blijkens Lucas 16 vs. 21 moet dit een etterende, vuile wond zijn. De griep bestond in pijn door 't gehele lichaam, een gevoel van lamheid en koorts, maar niet in wonden. Doch wat het ergste is van deze aanmatigende verklaring — de getroffenen in Openb. 16 vs. 1, 2 zijn de dragers van het merkteken van het Beest, en dus zijn alle slachtoffers aan de Griep verloren. Welk een oordeel! Hoeveel oprechte kinderen Gods zijn door de griep weggerukt en in Jezus ontslapen. Hoe durft de schrijfster het te wagen om hen te verdoemen.

DE DUIZEND VREDIGE JAREN.

Opratting van Millennialisten.

Wij overgeblevenen zullen vast en zeker zien de bewandeling van de Zuid-Afrikaanse bodem door de heilige voeten van de Heere, zegt Millennium in de inleiding. De laatste vijand, de dood, is nu bijna vernietigd; voortaan zullen alleen die zielen in het vlees geboren worden, over wie de tweede dood geen macht heeft (Openb. 20 vs. 6) en zij zullen met Mij leven en heersen duizend jaren. Zo spreekt volgens haar de Zoon van God (pag. 113). Wat gij aanschouwd hebt in de geest, zult gij in werkelijkheid ervaren, hier op aarde, want apostels, helden, martelaars zullen met Mij zijn als Ik weer kom, en zij zullen wonderen verrichten, groter dan die door Mij gedaan. (pag. 115). Ik ken Mijn tijd, Ik kom om Mijn Vrederijk te stichten. Alle ogen zullen Mij zien, maar alleen het geestelijk geopend oog zal Mij kennen, als Ik weer kom. (pagina 117).

“Het plan der eeuwen” zegt: Gedurende de duizendjarige eeuw zal Israël de voornaamste natie der aarde zijn, aan het hoofd van allen op de aardse volmaaktheidstrap, waarbij langzamerhand al de gerechtvaardigden in eenheid en harmonie zich voegen zullen. De dood zal in de duizendjarige regering van Kristus langzamerhand worden verslonden of vernietigd. De duizend jaren zijn de tijden der wederherstelling Hand. 3

vs. 22. Alle ziel die Kristus niet zal gehoord hebben zal vernietigd worden, dit is de tweede dood. (pag. 283 tot 286).

Het uitwissen van het boze zal geleidelik gaan en al de duizend eerste jaren behoeven (pag. 74).

“The closing age” leert, dat de aarde na de val van de Antichrist, een gouden eeuw zal beleven, waarin zullen geboren worden mannen en vrouwen van verstand en beschaving, (deel I no. 1 pag. 6.).

OPVATTING VAN DE BIJBEL.

1e. In Openbaring 6 tot 19 wordt het verloop van het oordeel getekend in de komst van zeven zegelen, zeven bazuinen en zeven fiolen. Tijdens de zevende buizin wordt het rijk van de Antichrist opgericht in de kristelijke wereld, dan is er geen tijd meer en wordt de verborgenheid Gods vervuld. Dit rijk gaat te gronde door de zeven fiolen, en met name eindigt Babylon, de antichristelijke wereldmacht door de zevende fiool. Daarop volgt de opneming der gelovigen in de wolken tot de bruiloft des Lams. En daarna gaat Kristus Zelf de geopende hemel verlaten om het Beest, de valse profeet en alle vrijen en dienstknechten, kleinen en groten te werpen in de poel des vuurs. Indien nu daarop volgens Openb. 20 duizend jaren van vrede moeten volgen, en daarna het eindoordeel moet plaats hebben, is men gedwongen om niet één maar twee wederkomsten van Kristus ten oordeel aan te nemen. Of anders komt men tot de ongerijmdheid, dat Kristus tien eeuwen lang werk heeft om te komen met de wolken des hemels en Satan te verslaan.

2e. In Openbaring 20 is sprake van de heidenwereld, de Gog en Magog vs 8, de volkeren vs. 3. In de Heidenwereld werkt Satan altijd direkt door het geestengelooft, zonder een valse Kristus en zonder een valse profeet of wetenschap. Het afkomen van een engel uit de hemel om Satan hier tot machteloosheid te doemen sluit zich aan bij de bazuinen en fiolen, die ook door Engelen tot stand kwamen. Hier wordt dus een tijdperk vermeld, dat voorafgaat aan het eindoordeel van hoofdstuk 19 vs. 11—21, dat Kristus zelf voltrekt. Op aarde bij

de volkeren wordt Satan machteloos om te verleiden zodat het Evangelie in de gehele wereld kan gepredikt worden. In de hemel wordt Satan machteloos om de opstanding van de martelaren te verhinderen, de eerste opstanding. Aan die machteloosheid nu komt een einde. Het komt tot een krisis, een beslissing, tussen gelovige en ongelovige Heidenen, maar vuur van God uit de hemel maakt een einde aan dit Sodom. Daarna deelt Satan het lot van de Antichrist en zijn profeet in de poel des vuurs, en zit Kristus op de wolken om te oordelen de levenden en de doden. In dit hoofdstuk wordt dus getekend, door middel van een symbolies getal 1000 dat is $10 \times 10 \times 10$ jaren, dat gedurende de Nieuwtëstamentiese bedeling er binding van Satans macht in de Heidenwereld is. Nergens is er sprake van vrede op aarde, wel spreekt dit hoofdstuk van vrede in de hemel, op aarde heerst het zwaard volgens Mat. 10 vs. 34. Wij Afrikaners zullen dus volgens de Bijbel geen kans krijgen om met Kristus, in lichamelijke gedaante, te geselsen op Harmony. Wel zal de Antichrist zitten in een tempel en zich als een God vertonen, maar Kristus zit alleen als Rechter op de wolken des hemels.

3e. In Mattheus 25 wordt de wederkomst van Kristus een plotselinge verschijning genoemd, gelijk die van een dief in de nacht. Ook is Zijn komst vol glans en majesteit als van de bliksem. Voor de vertaling door helder schijnsel is geen enkele taalkundige noch tekst-kritiese grond door Russell opgenoemd. (Fundamentals VII pag. 199).

In Lucas 17 wordt de toestand bij Kristus wederkomst niet vergeleken bij een paradijs, maar bij die van Sodom. Even plotseling als Sodom werd overvallen door vuur van de hemel, even onverwacht zal de dag zijn op welke de Zoon des mensen zal geopenbaard worden.

In 2 Thess 2 verdoet Kristus de Antichrist door de Geest zijns monds en maakt Hij hem te niet door de verschijning zijner toekomst. Deze verschijning is volgens hoofdstuk 1 vs. 7, 8, een openbaring met Engelen, en wrekend vuur.

Volgens Millennium is Kristus reeds neergedaald en wandelt Hij in Europa op de slagvelden rond, zonder dat iemand

zijn verschijning op de wolken bemerkt heeft. Het plotselinge en majestueuse van Zijn weerkomst wordt door Russell weggeredeneerd. Met welk doel? Om hier op deze zondige aarde, een vreedrijk te krijgen, dat straks door Satan zal worden vernietigd, aan het einde van de duizend vredige jaren.

ENIGE ARGUMENTEN VAN DE CHILIASTEN.

1e. De eerste richting onder de Chiliasten heet het **Post-millennialisme**. Dit stelt de Wederkomst van Kristus na het millennium of het duizendjarig vreedrijk vóór Zijn verschijning op de wolken.

Volgens hare uitdrukkingen moet men zeggen, dat de Schrijfster van Millennium deze richting is toegedaan, want zij laat Kristus zeggen pag. 118: "Dit is niet de oordeelsdag, die Ik breng, ofschoon dit voor velen een dag van vergelding wezen zal." En pag. 89: Het laatste oordeel, de tweede dood, de nieuwe hemel en nieuwe aarde, het nieuwe Jeruzalem komen allen na het duizendjarige rijk van vrede, wanneer dood en hel vernietigd zijn. Russell verdeelt ook de toekomstige wereld in twee delen, het duizendjarig rijk en de eeuwen. (Plan pag. 77). De gelovigen laten zij leven en heersen als Koningen op aarde met Kristus naar Op. 20 vs. 4. Deze tekst spreekt alleen van de hemel, doch men maakt daarvan op aarde.

Ook komt volgens hen Kristus persoonlijk, met alle die Hij heeft liefgehad in het vlees. Het tegenwoordige geslacht zal Zijn tweede komst als Mens beleven. Hieruit kan men afleiden, dat zij dit gevoelen zijn toegedaan.

2e. Het **premillennialisme**, volgens welke richting Kristus komt vóór en ter oprichting van het duizendjarig rijk. Volgens dit gevoelen komt Kristus op de wolken om de Zijnen op te wekken en met zijn gemeente heerst Hij in de wolken door gedurige verschijningen op aarde. Zijn koninkrijk zal dan bestaan uit Israël en uit diegenen van de Heidenen, die bij Israël ingelijfd zijn. (Lucas 1 vs. 32, 33; Hand. 1 vs. 6; Mat. 19 vs. 28, 1 Kor. 15 vs. 40, 42). Dit rijk zal zich kenmerken door vruchtbaarheid Ezech. 34 vs. 26, 27. Oorlog zal er niet

meer zijn Zachar. 14, Micha 4 vs. 3. De dieren zullen hun wrede aard afleggen Jes. 11 vs. 6—8; 65 vs. 24. Iemand die een eeuw oud is zal als een jongeling beschouwd worden. De dood zal alleen zóndaren treffen, die vervloekt zijn. Na de beëindiging van het vrederijk wordt Satan losgelaten en hij weet de volken samen te brengen tegen Jerusalem, waar de Joden hun hoofdstad en tempel zullen hebben volgens Ezech 40, 48. Dan volgt het oordeel van de duivel, de opstanding ter verdoemenis van de overigen der doden, en zet Kristus zich als rechter op de grote witte troon, en voor Hem verschijnen alleen de ongelovigen. Daarna geeft Kristus het Koninkrijk over aan de Vader.

3. HET CHILIASME VAN MILLENNIUM.

a. De eerste opstanding brengt de heiligen, die reeds gestorven zijn **naar de aarde** en verenigt hen met allen, die nu geboren worden, want er is geen dood meer. (pag. 135).

b. De lengte van het Millennium is bij de Chiliasten bepaald, maar hier onbepaald, het kan wel Duizend millioen jaren duren (pag. 135).

c. **Kristus heeft het koninkrijk ontvangen en is bezig hetzelfde op te richten in Zuid-Afrika en niet onder de Joden** (pag. 120).

Van de Schriftuurlike Chiliasten zal niemand het voor Millennium opnemen. Het laat al de oudtestamentiese profetieën aangaande de heilstaat van Israël onverklaard. In plaats van de opstanding des vleses laat het Kristus en de martelaren op aarde terugkomen alleen kenbaar voor het geestelijk geopend oog, en verworpen door de wereld en een deel der kerk (pag. 117).

Het Millennium van deze schrijfster is hetzelfde als dat van Mevrouw Blavatsky, die het volgende zegt in haar standaardwerk: "De geheime leer" (vertaald in het Nederlands 1907 pag. 347).

"Ten einde omhoog en huiswaarts te stijgen moet de "God" nu het moeilijke steile pad van het Golgotha des Levens beklimmen..... Dan vaart hij inderdaad ten hemel, waar hij

gedompeld in het onbegrijpelijke volstrekte zijn, en in de zaligheid van het Nirwana onbeperkt heerst en vanwaar hij wederom zal nederdalen bij de volgende "Komst", welke een deel der mensheid naar de dode letter verwacht als Tweede Advent."

Nu verwerpen de Theosophen de wederopstanding des vleses. De reïncarnatie of wederbelichaming van ons "Ik" moet aldus verstaan worden volgens de Zohar: "De ziel die naar de aarde gezonden wordt, doet aan een aards kleed, om zichzelf rein te bewaren. Hierboven doet zij aan een schijnend kleed, om in staat te zijn zonder letsel in de spiegel te zien, welks licht uitgaat van de Heer des lichts." En van Kristus wederopstanding zegt Annie Besant, "Hij veranderde het lichaam van vlees door de aanraking met het zaligheids lichaam en gaf het nieuwe eigenschappen, nieuwe vermogens en bekwaamheden en hervormde het in zijn eigen gelijkenis. De Hemelvaart voor de mensheid bestaat wanneer het gehele ras den staat van de Zoon bereikt heeft, en ieder mens een Kristus is geworden (pag. 271).

Op dezelfde wijze als deze Theosophen verloochent de schrijfster de wederopstanding des Vleses. Immers zij zegt: Kristus is niet alleen met ons geweest in de Geest, maar heeft Zich ook nu en dan in werkelijkheid vertoond in het verheerlijkte lichaam, waarmee Hij ten hemel is opgevaren (waarschijnlijk is dit hetzelfde verheerlijkte geestelijke lichaam waarmee Hij zal terugkomen). Overal waar de zuivere voorwaarden bestonden voor zulk een verschijning, heeft hij daarvan gebruik gemaakt," (pag. 83).

Het duizendjarig rijk van vrede zal bestaan "in een langzame en onweerstaanbare herleving van de mystieke gaven van de mens." (pag. 91).

Het is een hoogtepunt waarnaar de ganse worstelende mensheid heeft gestreefd. Het handjevol dat overblijft uit de verwoesting zal zo gelouterd wezen, — zo gelouterd — dat het voor de Zoon van Rechtvaardigheid mogelijk zal wezen om in hun midden te wonen, en over hen te heersen als koning en priester, duizend jaar. De mensen, die in het duizendjarig

rijk leven zullen nog moeten leren, om voor de gerechtigheid te leven, en de mensen leren langzaam. (pag. 117).

Deze beschouwing laat geen ruimte voor de opstanding der gelovigen, waarmee volgens de premillennialisten en de postmillennialisten beide de wederkomst van Kristus gepaard gaat.

De H. Schrift leert duidelijk: Die in Kristus gestorven zijn, zullen eerst opstaan, daarna wij die levend overgebleven zijn, zullen te zamen met hen opgenomen worden in de wolken, den Heere te gemoet, in de lucht, (1 Thess. 4 vs. 16, 17)

Het meest sluit deze beschouwing zich nog aan bij die van de Gnostieken, die een heerlijke kerkstaat op aarde leerden, nog vóór de wederkomst van Kristus. Doch daartegen zijn ernstige bezwaren.

a. Hoe houdt de mens op te zondigen, zodat hij heilig kan leven? Wie zal ons verlossen van het lichaam der zonde hier op aarde?

b. Waarom laat God de Satan aan het einde vrij als hij toch reeds overwonnen is door de gelovigen op aarde?

c. Zal de Zoon des mensen, als hij komt, ook geloof vinden op de aarde? (Luc. 18 vs. 8). Deze vraag veronderstelt, dat het bij de wederkomst van Kristus geen paradijs op aarde zal zijn, maar een wereldheerschappij van Satan.

4. HET MILLENNIUM VAN RUSSELL.

Deze schrijver ontkent ook de opstanding des vleses van de gelovigen, waarmee Kristus volgens 1 Thess. 4 zijn wederkomst zal beginnen. Immers hij zegt: "In de lente van 1878 zijn al de apostelen en andere overwinnaars uit de Evangeliese eeuw, die in Jezus sliepen, opgewekt als geestelijke wezens gelijk hun Heer en Meester. (Spirit beings). Zij zijn met Jezus tegenwoordig op de aarde, maar zij zijn onzichtbaar voor de mensen. Het opgenomen worden in de lucht betekent, "geestelijke heerschappij of macht." Onmerkbaar voor de wereld worden tans de heiligen veranderd." (Thy Kingdom Come, Chapter VII).

Voorts delen de Joden het eerst in de weldaden van het Millennium. Jeruzalem wordt herbouwd en de Joden krijgen een eigen goevernement. Sedert 1878 is de bekering der Joden begonnen. Jezus en de opgewekte patriarchen en profeten werken achter de schermen om het heerlijk koninkrijk van Kristus onder de Joden weder op te richten. De vraag is echter, waarom moeten al de oud-testamentiese beloften aan de Joden gedaan, vervuld worden bij Jezus eerste wederkomst? Waarom niet bij de laatste wederkomst op de wolken? Waarom kan het niet zijn, dat de Joden een centrale positie innemen in het nieuwe Jeruzalem, waarvan geschreven staat, dat men de heerlijkheid der volken daarin zal brengen (Openbaring 21 vs. 26).

Voorts bestaat het Millennium in een lichamelijke tegenwoordigheid (Grieks *parousia*) van Kristus op aarde volgens de Russellieten. Zij vertalen b.v. Mat. 24 vs. 2: Welk zal het teken zijn van uwe tegenwoordigheid? Hiertegenover nu staan teksten als 1 Kor. 16 vs. 17 „de aankomst van Stefanus, 2 Kor. 7 vs. 6, 7 de aankomst van Titus, 1 Thess. 2 vs. 19, onze hope, blijdschap of kroon des roems zijt gij voor onze Heere Jezus Kristus in zijne toekomst. 1 Joh. 2 vs. 28: “opdat wanneer Hij zal geopenbaard zijn, wij vrijmoedigheid hebben en wij van Hem niet beschaamd gemaakt worden in zijn toekomst.” In deze teksten gelukt het niet om het woord *parousia* door “tegenwoordigheid” te vertalen. Daarom behoude men ook Mat. 24 vs. 3 “toekomst.”

De drijfveer, die achter dit Millennium zit, is eveneens de theosofiese gedachte van de toekomststaat, nu niet naar socialistiese trant in deze zondige bedeling, maar naar mystieke trant in een vreedrijk onder de geestelike leiding van Kristus de heiligen en de bekeerde Joden.

4. HET MILLENNIALISME VAN DE ADVENTISTEN.

Deze vorm van Chiliasme is de meest sympathieke. Deze broeders verdedigen zich met bijbelse gronden. Ze wekken het heimwee van de Bruid-Kerk op naar Kristus haar Bruidgom. Ze beschouwen de Joden als de beminden om der va

deren wil. Hun fouten zijn niet ontstaan door een religieuze wijsbegeerte, maar door verkeerde uitlegging der Heilige Schrift. Ziehier enkele van de teksten, die zij misverstaan.

Openb. 20 vs. 3, Satan wordt gebonden opdat hij **de volken** of **de heidenen** (zo wordt dit woord dikwels vertaald o.a. Mat. 10 vs. 5, Luc. 2 vs. 22) niet meer verleiden zou. De Adventisten lezen hier "**de mensen.**"

Openb. 20 vs. 4 staat, dat **de zielen** der martelaren leefden; en zij heersten met Kristus de duizend jaren. De Chiliasten lezen "**de lichamen.**" Zij letten er niet op, dat de herleving van de zielen na de dood de **eerste** of **voornaamste** opstanding wordt genoemd. De tweede opstanding, de hereniging met het lichaam is een gevolg daarvan. Van die martelaars-zielen nu wordt gezegd, dat zij leefden en dat zij tot heerschappij kwamen in de hemel gedurende het Millennium.

Wat is er nu op tegen om deze hemelse heerschappij der martelaren te laten plaats vinden tijdens deze bedeling op aarde. Dan is er geen millennium nodig.

Openb. 20 vs. 10 "de geliefde Stad" is het geestelijk Jeruzalem, de gemeente. Haar tegenstelling "Babel" is ook een zinnebeeldige naam, die de wereld aanduidt en soms geestelijk Jeruzalem genoemd wordt Openb. 11 vs. 8.

Lucas 21 vs. 24 spreekt van de vertreding van Jeruzalem door de Heidenen in het jaar 70. Daarop volgt "totdat de tijden der Heidenen vervuld zullen zijn." Deze Heidenen die het oordeel aan Jeruzalem voltrekken, hebben ook hun bepaalde tijd: In vs. 25 tot 27 staat, dat zij door natuur tekenen en grote verdrukking zullen voorbereid worden op de komst van Kristus. Jeruzalem blijft dus in verachting tot het einde.

Rom. 11 vs. 11—32: De bekering van de Joden in massa, die Paulus verwacht brengt geen verandering in hun positie, want de scheidsmuur tussen Jood en Heiden is door Kristus gebroken. Efeze 2 vs. 14—18. Het betoog in Maranatha van Ds. Bultema (Grand-Rapids, 1917) dat Jezus Koning van Israël en Hoofd van zijn gemeente is (hoofdstuk XV) maakt Jezus tot een zaligmaker der Joden, want zij genieten van Kristus op de aarde in het Millennium en wij gelovigen uit de

Heidenen mogen toekijken uit de wolken "waarheen Kristus ons eerst brengen zal. Nergens heeft Jezus zodanige aardse verwachtingen van de Joden gevoed, ook niet Hand. 1 vs. 6.

Terecht heeft onze sinode in N. Amerika deze leer, die de eenheid der Kerk en het Koningschap van Kristus aanrandt, geoordeeld in strijd te zijn met de gereformeerde belijdenis. (Acta pag. 80). Een speciale studie zal nodig zijn om al de teksten waarop Maranatha zich beroept te exegetiseren en alsook het Bijbels bewijs te leveren, dat Israël in deze bedeling niet meer centraal het volkerenleven zal beheersen, en dat bekeerde Joden 'tzij in of buiten Palestina een deel vormen van de "heilige, algemene, kristelijke kerk," het lichaam van Kristus dat één is, (Efeze 4 vs. 4).

"Ons arsenaal" no. 8 geeft 10 gronden op, waarom Israël niet verhoogd wordt noch in deze bedeling noch in een Millennium. 1e. In Kristus is noch Jood noch Griek," Galat. 3 vs. 28; 2e. De historie van Abram tot de Pinksterdag is een tussenschakel in de loop van de wereldkerk; 3e. Israël draagt de straf van de Messiasverwerping; 4e. De deur der genade staat open ook voor de Jood; 5e. Israël is een uitzondering op de volken; 6e. De belofte aan Adam en Noach gedaan zijn algemeen; 7e. Abrahams zegen is voor alle geslachten (Gen. 12 vs. 3); 8e. Rom 4 bewijst, dat vleeselijke afstamming van Abraham nu niets meer betekent, want hij is vader der gelovigen; 9e. De geschiedenis van Ismaël en Ezau is bewijs dat vleeselijke afstamming niet helpt; 10e. Het Lam heeft ons met zijn bloed gekocht uit alle geslacht en taal en volk en natie. (Openb. 5 vs. 9). Hier wordt geen onderscheid gemaakt tussen Joden en Heidenen.

In Handel. 15 vs. 14 lezen we, dat God uit de heidenen een volk heeft aangenomen voor zijn naam. Hoe zal God dan in het Millennium dit volk verlaten en weer zijn oud volk Israël aannemen?

SLOTSOM.

Nergens in de Bijbel blijkt, dat Jezus wederkomst op de wolken zich zal splitsen in twee wederkomsten. Het afhalen

van de gelovigen uit de Heidenen en na het millennium van Israël en die bij Israël ingelijfd zijn maakt stellig twee wederkomsten nodig. Al plaatst men Kristus gedurende de tien eeuwen van het millennium in de wolken, of al laat men Hem op aarde rondwandelen, de tweehoud van het éne feit ons Handelingen 1 vs. 11 meegedeeld is niet te lochenen. En wie geeft de Bijbeluitlegger het recht om van één wederkomst die voorspeld wordt twee te maken?

Het enig bezwaar, dat men tegen de gereformeerde opvatting van de wederkomst van Kristus in art. 37 Ned. Geloofsbelijdenis uitgedrukt maakt is, dat ze de profetieën aangaande Israël geestelik opvat. Deze beschuldiging is onwaar. Ze geldt wel zekere uitleggers, maar niet de geref. belijdenis. Deze laat Kristus bij zijn wederkomst dadelik deze **oude wereld in vuur en vlam zetten, en dan zullen de gelovigen (ook die uit de Joden) ontvangen de vruchten des arbeids en der moeite, die zij zullen gedragen hebben; hun onschuld zal door allen bekend worden, en zij zullen de schrikkelike wraak zien, die God tegen de goddelozen doen zal, die hen getiranniseerd, verdrukt en gekweld zullen hebben in deze wereld.**" Deze taal is geen allegorie, geen vergeesteliking van de Bijbel, doch hare letterlike opvatting. Ze stelt alle heerlijkheid van Gods volk na het jongste gericht. Daarin is de gelukzaligheid van de gelovige Joden begrepen. In Jesaja 65 scheidt God eerst een nieuwe aarde, en dan wordt in gelijkenissen ontleend aan het tegenwoordige leven de eeuwige jeugd van het toekomstige aardse leven verhaald. Dan. 2/ vs. 44 spreekt van een koninkrijk, dat in eeuwigheid niet verstoord wordt. Dit kan het millennium niet zijn, want dat wordt verstoord door de heidense volken. (Openb. 20 vs. 8, 9.). Het rijk van Kristus op aarde begint volgens de Bijbel na de oordeelsdag. Dan kunnen alle profetieën betreffende Israël letterlik in vervulling gaan. Eeuwig zullen ze in hun land wonen Joël 3 vs. 20, 21, Amos 9 vs. 15. In het nieuwe Jeruzalem is geen tempel (Openb. 21 vs. 22), maar het gebouw, dat Ezechiël beschrijft is ook geen tempel, maar een verblijf voor "de vorst, die daarin zal zitten, om brood te eten voor het aangezicht des Heeren" (Ezech. 44 vs. 3);

45 vs. 7. Deze vorst is Kristus, het Lam uit de Openbaring, en daarom zullen de Heidenen hun kostbaarheden naar Jeruzalem brengen en het huis des Heeren met heerlijkheid vervullen. (Haggai 2 vs. 7—10). Het volk der heiligen ontvangt dan de heerschappij over alle natieën Dan. 7 vs. 14.

Het Chiliasme is Perzies en Joods van oorsprong. De Bijbel weet alleen van een bevoorrechte positie van het Joodse volk in het nieuwe Jeruzalem, niet voor de oordeelsdag in een millennium.

II. THEOSOPHIESE BEGINSELEN.

Is het Chiliasme een overblijfsel van het Judaïsme, het Joodse element in de kristelike kerk, de Theosophie is het gevolg van de heidense filosofie, de voortzetting van de dwaling der Gnostieken, waarmee de Apostelen en kerkvaders hebben te kampen gehad. Wat de Theosophen tot het duizendjarig vrede rijk aantrekt is niet het herstel van de Joden, maar de evolutie, de ontwikkeling van de godheid in de mens tot een hoger standpunt. De theosophie is de consequent doorgevoerde leer der evolutie toegepast ook op de onzichtbare wereld. (Dr. van Nes, Nieuwe Mystiek pag. 30). Ze is natuurlijk-zedelijk evolutionisme. (Ds. G. Wisse, Moderne Theosophie pag. 107) "De hoofdpunten zijn:

A. Alle godsdiensten zijn één.

Het blijkt niet moeilijk uit de Upanishads Zend-Avesta, de Hermetische boeken, de Pythagoreïsche boeken, de Kabbala, de Bijbel, tal van overeenkomstige plaatsen aan te halen, die aanduiden, dat het alles slechts symboliese omschrijvingen zijn van eenzelfde, diepere esoterise (verborgene) bedoeling. De meeste leerstellingen van een godsdienst, zoals het Christendom worden ook gevonden in het Hindoeïsme, het Boedhisme, de leringen van Confucius en Laotse." Deze uitspraken van Frederik van Eeden en Annie Besant en bij Mevr. Blavatsky, bewijzen wat men wil van theosophiese zijde. Er is maar één godsdienst, maar de broederschap van de grote meesters heeft met het oog op 's mensen onkunde de geheime godsdienstleer in ve-

le uitwendige vormen moeten wikkelen, die van elkaar verschillen. Vandaar de algemeenheid van de godsdiensttwisten. De vereniging voor de beoefening van de Theosophie heeft ten doel

- a. het geloof in de algemene broederschap,
- b. het bestuderen van alle godsdiensten om de verborgene eenheid te vinden.

Ons antwoord hierop is dit. a. De Bijbel leert, dat alle mensen uit één bloed zijn en dus broeders en Jezus leert ons Allen lief te hebben.

Daarom is de barmhartigheid een kristelijke deugd. Maar de zonde maakt scheiding, tussen ons, zodat Kristus voor de één 'n val en voor de ander 'n opstanding is. En nu geldt het woord. Wie een vriend der wereld wil zijn wordt een vijand Gods gesteld'', Jacobus 4 vs. 4.

De vergelijkende studie van de godsdiensten is zo partijdig, dat een van de leiders van de Theosophen, de woorden uit de twaalf artikelen "die geleden heeft onder Pontius Pilatus" verandert in "hypo pontou pilétou", d.i. hij verdroeg de dichte zee, d.w.z. hij liet zich voor een tijd begrenzen door de stof (Leidbeater "De Kristelijke geloofsbelijdenis" pag 47. Op die manier kan men gemakkelijk bewijzen dat een kristen en een Hotnot dezelfde godsdienst hebben.

B. VERBORGENE EN GEOPENBAARDE LEER.

Kennis is macht! Daarom is kennis gevaarlijk in de hand van onbevoegden. Wie zal een mes toevertrouwen aan een klein kind? Elke godsdienst heeft volgens de Theosophen een geheime leer die de ingewijden wegsteken voor de oningewijden. Deze geheime leer is in beginsel één. Dit is de grote ontdekking van de Theosophie. Ze is niet vijandig tegen het Kristendom, want hoe zou de grondslag van alle godsdiensten de vijand zijn van enige godsdienst? Ze kiest de termen van het Kristendom anders verstaan de mensen haar niet. Ze zegt: Blijf lid van uw kerk, de Theosophie ontnemt U Uw geloof niet, doch leert u het beter te begrijpen en te belijden. Wij zijn verdraagzaam tegenover elke godsdienstige beweging, want deze betreft slechts de uitwendige, geopenbaarde leer (exote-

ries) niet de geheime, verborgene, (esoterie) leer. (Theosophia 1900 pag. 5, 6).

Ons antwoord op deze onderscheiding is, dat de Bijbel ze niet kent. Het onderscheid van wedergeborenen en onwedergeborenen is een wezenlijk verschil, niet in graad zoals dat van ingewijden en oningewijden. In Markus 4 vs. 11 zegt Jezus: Het is u **gegeven** te verstaan de verborgenheid van het koninkrijk Gods, maar degenen, **die buiten zijn**, geschieden al deze dingen door gelijkenissen. De Bijbel spreekt van volmaakten Mat. 5 vs. 8, 1 Kor. 2 vs. 6, Hebr. 6 vs. 14, doch het Griekse "teleios" en 't Hebreeuwse "taam" betekenen "ongeschonden." Kristenen krijgen als volwassenen een gezond en onbedorven oordeel. Deze teksten hebben dus niets te maken met de volle absolute wijsheid van de ingewijden bij de Theosophie.

C. GEEN ZONDESCHULD, MAAR OORZAAK EN GEVOLG

Op de vraag: "Wat is goed en kwaad?" antwoord "Theosophia" (1902): Goed is al wat medewerkt met de grote wet der evolutie, en kwaad is al wat de ontwikkeling van het heelal tegenhoudt. Wat goed is voor mij kan slecht zijn voor u; wat heden goed is, kan morgen slecht zijn. Er is alleen een eeuwige wet van oorzaak en gevolg (karma)". Mevr. Blavatsky (Key pag. 224) leert, dat het "Ik" eeuwig is en zolang moet gereïncarneerd worden (telkens weer vlees worden) totdat de volle **harmonie** tussen oorzaken en gevolgen bereikt is.

Ons antwoord hierop is, dat de Bijbel leert het bestaan van een persoonlijk God, onze Souverein, en dat zonde, schuld, straf en verzoening door Jezus bloed, welke de Theosophie verafschuwt, volgen uit de rechtsverhouding tussen God en mens. Tussen het Pantheïsme van de Theosophie (het al is God) en het Theïsme (God is een denkend, willend Wezen) is geen overeenstemming mogelijk. Tussen de leer dat zonde onvolkomenheid is, die moet uitgezuiverd worden en de leer des Bijbels dat zonde overtreding van de Wet Gods is, die gestraft moet worden is geen verzoening mogelijk.

D. WEDERVLEESWORDING TOT VERLOSSING.

Jezus is volgens de Theosophie ons voorbeeld, elk mens is een Kristus, die moet vlees worden, lijden en weder opstaan. "Tot zolang blijft reïncarnatie noodzakelijk, tot de vrucht van iedere ervaring verzameld, tot iedere misslag hersteld, tot iedere fout uitgewist is, totdat **zelfverlochening** een levenswet is geworden." (Kort begrip v.d. Theosophie pag. 25).

Er is geen dood, zegt Annie Besant, want bij ons sterven valt onze vorm weg en wordt onze ziel geboren tot meer vol maakt leven. (Esoterics Christendom pg. 226).

Ons antwoord hierop is, dat de tegenstelling van zonde en genade, de dood als bezoldiging der zonde en het eeuwige leven als genadegift Gods, als een gouden draad door de gehele Schrift loopt, b.v. Joh. 3 vs. 16; Romeinen 5 vs. 21. Jezus is onze plaats bekleedende Borg en Voorbidder bij den Vader, want zelfverzoening en zelfbekering zijn uitgesloten.

E. 'T GEBED EEN ILLUSIE.

God is dood, volgens de Theosophen, hoe kunnen wij dan tot Hem roepen? De smeekbeden zijn echter niet verwerpelijk, want zij brengen ons in een staat van ontvankelijkheid, om het zacht gefluister van het innerlijk zelf te horen. De bede wordt in de bidder een sterke begeerte, en deze neemt de vorm aan van fijne stof en werkt als een magneet op een sympatiek persoon, die haar gaat verhoren. De natuur is vol geestelijke krachten (Engelen) en wij scheppen zelf onzichtbare wezens, want de trillingen van onze gedachten en begeerten scheppen vormen van ijle stof'.

Ons antwoord op deze leer is, dat zij een verijnd materialisme (stofvergoding) is. Daarom is het gebed volgens haar enkel een besliste inspanning van de wil. De Bijbel noemt het gebed een kinderlike toenadering tot God de Vader in Jezus Naam, gelijk Jezus zelf ons geleerd heeft in het "Onze Vader." Wij bidden met onze geest (1 Kor. 14 vs. 14) en onze geest heeft niet te veranderen in een stoffelijke magneet, want God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten zulks doen in geest en waarheid. (Joh. 4 vs. 24).

HET MILLENNIUM VAN JOHANNA BRANDT.

A. ALLE GODSDIENSTEN ZIJN EEN.

pag. 100. "De gehele wereld is vol van Jezus Voorlopers. Er is geen land of volk waar geen voorbereidselen gemaakt worden voor zijn ontvangst."

pag. 15 "De vreemde mystieke verschijnselen komen voor in alle geslachten en te allen tijde en er is geen uitverkoren volk, dat boven anderé bevoorrecht wordt.

pag. 93 "Ik pleit voor verdraagzaamheid."

pag. 70 "Vóór de stichting van de kristelike Kerk werd godsdienst als een nationale instelling beschouwd, Kristus was de eerste die een internationale godsdienst stichtte."

pag. 92, 93 "Mystieke kennis is dezelfde te allen tijde in alle landen, voor alle mensen. Niemand heeft het volmaakte, de gehele waarheid gevonden."

hoofdstuk XXI. "Wij zijn de mystieke bouwers van Harmonie in Zuid-Afrika. Meer intens reëel dan enige aardse vereeniging, is onze verborgene orde van Idealisme."

De Schrijfster verklaart, dat zij geen deel neemt aan het bijzondere geloof van de Jood, de Katholiek, de gezondbidder enz., maar die godsdienstvormen zijn alle werkingen des H. Geestes, die verschillen naar de behoefte en omstandigheden van elk persoon (pag. 92). Zij raadt aan evenals Theosophia "verlaat uw Kerk niet" en zij zelve verklaart zich verantwoordelijk voor de geestelike vooruitgang van de Hervormde Kerk.

Hiermee kiest de schrijfster vóór de Theosophie en tegen de Bijbel, welke leert: "Gaat uit het midden van hen (de afgodendienaars) en scheidt U af, want wat samenstemming heeft Krisus met Belial? (2 Korinthe 6 vs. 15—17).

B. VERBORGENE EN GEOPENBAARDE LEER.

pag. 140 "De aanhangers van de kristelike Kerk zijn 1° de valse belijders; 2° de kleine kinderen; 3° de ingewijden, die van geloof tot kennis gekomen zijn door ervaring.

pag. 22 "Die extase van direkte kontakt met God valt niet ieder te beurt; overladen met materie (stof) is de grote

menigte niet langer in staat om Gods stem in hun binnenste te horen."

pag. 82 "De openbaring is duister voor de overgrote meerderheid, en wat wij daarvan verstaan hebben wij te danken aan de verklaring van die enkele **ingewijden** in de verborgenheden Gods, die hun leven aan de studie daarvan wijden."

pag. 190 "Er waren verborgenheden voor Zijn **ingewijde Volgelingen**. Er zijn verborgenheden tans voor een ieder die daarvoor rijp is."

pag. 143 "Wij vormen een mystiek verbond **een geheime orde** om door gebed en rein leven Z. Afrika en daardoor de gehele wereld voor te bereiden op de wederkomst van de Verlosser."

Hier stelt de Schrijfster op theosofiese wijze de inwijding in de mysterieën in plaats van de wedergeboorte uit de H. Geest Joh. 3 vs. 5 v.v..

C. GEEN-ZONDESCHULD MAAR OORZAAK EN GEVOLG.

pag. 120 "Harmonie is de sleutel van de Schepping. Het draagt in zich de heilige betekenis van het verborgen scheidingsplan. Door de duisternis, die op Z. Afrika moet neerdalen, zal Harmonie geboren worden."

pag. 92 "De Mystiek is de harmonie tussen God en mens, het medium van bewuste gemeenschap met de onzienlijke wereld."

pag. 135 "De nacht van vergelding daalt nu neer, waarin een ieder naar zijn werken en geheimste beweegredenen beloond zal worden."

pag. 138 "Niet eens goddelijk medelijden zal Hem er toe brengen zijn wetten van eeuwige rechtvaardigheid te verbreken."

De schrijfster kent zichzelf niet als een doemschuldige zondaar, die met een vertoornd Rechter moet verzoend worden. Ze is een hoger Ik, dat door zijn stoffelijke vorm en kwaad in disharmonie (tweedracht) is geraakt met God en dat zich door eigen kracht onder de leiding van de mystiese Jezus weer met God gaat verbinden in harmonie, (eendracht). "Het verte-

rend vuur is een gevolg van de zonde, en het kan alleen door Gerechtigheid geblust worden" pag. 144.

Immers de verschrikkingen kunnen verkort worden door hare getrouwheid. (pag. 111). De schrijfster stemt dus volkomen in met Mevrouw Blavatsky die zegt: Het enig, onveranderlijk en eeuwig besluit van Karma is, absolute harmonie in de wereld van de stof gelijk ze bestaat in de wereld van de geest. (Key pag. 142).

D. WEDERVLEESWORDING TOT VERLOSSING.

pag. 92 "Het wachtwoord van de goddelijke sfeer (levenskring) is **zelfverlochening**.

pag. 107 "Er is **geen dood**, geen scheiding in wat men de dood noemt."

pag. 114 "Dood is voor u geen verschrikking, maar het offer van uw leven, geen zelfopoffering.

pag. 118 "Er is **geen dood**. De lange dag van voorbereiding voor de dood is geëindigd in meer, volmaakt leven".

pag. 139 "Er is geen andere weg dan de **louteringsweg**"

pag. 118 "Zij die het merkteken hebben keren niet weer **tot de wereld** terug, totdat de Satan uit zijn gevangenis ontbonden wordt."

In Openb. 20 vs. 5 staat dat de overige der doden niet weer **levend** werden totdat de duizend jaren geëindigd waren. Volgens de Chiliasten komen de ongelovigen aan het einde van het vredetijdperk aanstonds in het oordeel. Maar de schrijfster acht zich als theosoof verplicht deze tekst te verdraaien en daarvan te maken een terugkeer van de verdoemden tot de wereld, een reïncarnatie, een wedervleeswording.

E. 'T GEBED EEN ILLUSIE.

pag. 90 "de ware betekenis van de wereld van materie (stof).

pag. 97, 98 „De geest van mijn Moeder **verscheen** want zij had mij zoveel te vertellen." Zij had ons dikwels beïnvloed om als het enigzins mogelijk was, om te komen vertellen hoe het was in de andere wereld.

pag. 107 "Ik ben niet bestemd om dadelijk naar veel hoger

sieren vervoerd te worden. De kinderen moeten leren om alles aan mij te vertellen en als zij dat oprecht doen **in het gebed** dan zullen zij ondervinden dat Moeder alles hoort en ziet.

pag. 113, 114 "Een lichte **trilling** vervulde de atmosfeer, een steeds sterker wordende trilling van levend licht, enz. **De hemel is in u** en de hemel is op aarde.

pag. 134 "Een kolom van vurig smeekebed verrees ten hemel dag en nacht.

pag. 139 "De Engelen hebben met hen gesproken en hen onder de vlammen opgebeurd.

pag. 141 "Als U in oprechtheid luistert naar Zijn stem, zal deze op het meest onverwachte oogenblik tot u spreken; zo duidelijk dat ze onmiskenbaar is.

Het gebed is dus niet zoals de Bijbel leert een toenadering tot God in Jezus Naam, maar een middel om met geesten en Engelen en met God door visioenen te spreken.

SLOTSOM.

Millennium is een propagandamiddel van de Theosophie. Zonder te breken met het Kristendom, of met de Kerk waartoe ieder behoort, wordt iedere Afrikaner hier opgewerkt om een aanhanger te worden van de wereldgodsdienst, de grondslag van alle godsdiensten. Een geheimleer, bestaande in de onmiddelijke aanraking met de onzienlike wereld, wordt hier ons volk opgedrongen in de meest verleidelijke vorm. De naam "harmonie" waarmee in dit boek zozeer gedweept wordt is hetzelfde als "Karma", dat is de wet van de herstelling (harmonie) van het gebroken evenwicht in de natuurlijke wereld en de zedelijke 'the law of readjustment which ever tends to restore disturbed equilibrium in the physical and broken **harmony** in the moral world (Key pag. 138, 139).

HET MILLENNIUM VAN CHARLES T. RUSSELL.

A. **Eenheid van godsdienst.** In "Helping Hand" deel I wordt de historie verdeeld in drie perioden. (2e hoofdstuk) Het is één plan, dat voortgaand langzaam, van eeuw tot eeuw opwaarts en voorwaarts zich ontplooiende uitloopt op de heer-

schappij van God op aarde. In geen enkele afzonderlike eeuw kunnen wij het plan zien, maar in allen te samen. Het plan begint bij de bediening der engelen of de mislukte eeuw voor de Zondvloed. Dan de eeuw van Satan en Kristus samen, waarbij Satan heerst en Kristus wordt vernederd Deze eeuw heeft drie onderdelen, de patriarchale, de Joodse en de Kristelike eeuw. In de eerste begunstigde Kristus enkele personen, in de tweede een geheel volk in de derde het klein kuddeke uitverkorenen.

Hierop volgt de toekomstige eeuw van Gods heerschappij, waarvan het Millennium het eerste tijdperk is, onder het bestuur van Kristus en de heiligen. Eerst wordt in dit tijdperk de Bruid van Kristus opgewekt, daarna ontwaken de overige mensen, en worden door deze heiligen bekeerd, zodat er niemand verloren gaat. (hoofdstuk VI). De grond voor dit gevoelen is 1 Korinthe 15 vs. 22: „want gelijk zij allen in Adam sterven, alzo zullen zij ook in Kristus allen levend gemaakt worden, maar een iegelijk in zijn orde, de eersteling Kristus, daarna die van Kristus zijn in zijn toekomst”. Dit slot wordt aldus gelezen door Russell: „de eersteling het lichaam van Kristus (de Bruid) daarna die eigendom van Kristus geworden zijn in zijn tegenwoordigheid”. Het verband van deze versen met vs. 21 door “want” aangegeven, wordt hier willekeurig opgeheven. Paulus bewijst hier, dat beide dood en opstanding door één mens zijn, niet dat Adam en Kristus evenveel leden hebben.

Voor ieder die deze opvatting leest zal het duidelijk zijn, dat het plan der eeuwen van Russell niets anders is dan de internationale godsdienst van de theosofen, waarin elke godsdienst wordt opgelost. Alleen dit onderscheid is er, dat de nieuwe godsdienst, die alle mensen tot broederen maken zal, eerst in 1874 met de opwekking van het huis der zonen is begonnen te werken, en eerst in het Millennium haar doel bereiken zal.

B. VERBORGENE EN GEOPENBAARDE LEER,

Russell's nieuwe godsdienst, die alreeds door de “Bruid van Kristus” verkondigd wordt, heeft ook haar „kleine myste-

rieën" evenals de theosophie. Men leze hoofdstuk X van "Thy Kingdom come". Het mysterie is de grote pyramide van Gizeh nabij Kairo in Egypte „een voorraadkamer van gewichtige waarheden". Jesaja cap 19 vs. 19, Jerem. 31 vs. 20, Job. 38 vs. 3—7 zijn bedekte aanduidingen van de verborgenheid, die geheim moest blijven tot de tijd van het einde. De heiligen, de vrienden van God, voor wie Hij niets verbergt, hebben het privilege (voorrecht) om het getuigenis nu reeds te horen. (pag. 315, 317). Hier hebben we dus de verdeling van ingewijden in de mysteries en de oningewijden, die moeten wachten op het Millennium. De ingewijden verstaan tans de afmetingen van de pyramide in inches, welke getallen alle jaartallen aanduiden of natuurgeheimen ontsluiëren.

Alsof de Egyptenaren van het Jaar 2170 vòor Kristus reeds de Engelse inch hebben gekend, in plaats van met vingerbreedten, handbreedten en spannen te werken.

C. GEEN ZONDESCHULD, MAAR OORZAAK EN GEVOLG.

In het "goddelik plan der eeuwen" hoofdstuk VII wordt het goede genoemd „een beginsel, waarvan het gevolg, in werking zijnde, weldadig is, en orde, **harmonie** en geluk voortbrengt. Het kwade is wat onenigheid, ongeluk, verderf dus **disharmonie** voortbrengt. Door het geweten kunnen wij het goede kennen en doen. En verder heet het: „Het was Gods bedoeling het kwade toe te laten, omdat Hij het geneesmiddel klaar hebbende tot 's mensen bevrijding van de gevolgen, zag dat het de mens brengen zou, door **ondervinding** tot een volle waardering van de grote ongerechtigheid der zonde en hem daartegenover de onvergelykelijke glans der deugd zou doen zien". Zonde is dus een van de oorzaken, die de hogere kennis van God ten gevolge heeft. Daarom verdoemt God dan ook geen enkel zondaar, want zij die ontwaken uit hun slaap in het millennium en dan Kristus niet aannemen worden vernietigd.

Het Calvinisme met zijn leer van de eeuwige verdoemens der verworpenen acht Russell verfoeielijk. Zonde is volgens hem een gebrek, een disharmonie, een onvolkomenheid, en niet

zoals Gods Woord ons leert „ongehoorzaamheid aan de Wet van een Souverein Koning, die als pottenbakker doet met het leem wat Hij wil.

D. REINCARNATIE TOT VERLOSSING.

Volgens "The atonement between God and man" van Ch. T. Russell is de dood voor alle mensen een vernietiging, uitgezonderd voor de Bruid der Lams, welke kleine groep de onsterfelijkheid, de goddelijke natuur deelachtig wordt. In deze straf zijn wij mensen gelukkiger dan de Engelen, die gezondigd hebben en die hun tijd van straf moeten uitdienen. In het Millennium worden echter de vernietigden weer levend door Kristus en de heiligen. Dan mogen ze nog eens kiezen evenals Adam en Eva in 't Paradijs. Zij die slecht kiezen worden voor de tweede maal vernietigd (pag. 402). Indien nu de vernietigde persoon weer levendig wordt moet er toch iets van hem zijn blijven bestaan, en niet alleen maar het plan of bestek naar 't welk hij gemaakt is. Anders is het een ander wezen, dat in zijn plaats geschapen wordt. Hier blijft dus de geest bestaan en deze wordt wederom vlees.

E. HET GEBED EEN ILLUSIE.

Het beroep op Gods hulp voor onze lichamen is bondsbreuk, want ze zijn ten dode gewijd en wij als heiligen gaven alles op aarde in ruil voor het voorrecht om in de loopbaan om de prijs der eere te mogen lopen. Bidden voor stoffelijke dingen is terugvragen hetgeen we opofferden. In "The new creation" lezen we het volgende:- „Deze beschouwing van het gebed om aardse dingen zal voor velen nieuw zijn. Het zal hun schokken te vernemen dat zij verkeerd deden. Doch gelijk een vader soms verkeerde beden inwilligt van zijn kind uit lankmoedigheid, zo doet God soms ook met ons. Maar de heilige zou zondigen als hij nog om brood bad". pag. 627.

SLOTSOM.

Uit het aangevoerde kan men geen andere besluit opmaken, dan dat de voornaamste grondstellingen van de theosophie terugkeren in Russell's werken. Er moet dus verband zijn tussen

beiderlei beginselen. Dit verband nu bestaat in het gemeenschappelijk godsdienstig uitgangspunt ontleend aan de evolutie-hypothese. Het is waar, dat Russell uitdrukkelijk de mechanische evolutie verwerpt, maar hij zegt toch ook: "Eén theorie is er aangaande de schepping (behalve die van de mens) door een evolutieproces, waartegen wij geen ernstig bezwaar hebben. Deze theorie neemt aan, dat geen der vastgestelde soorten oorspronkelijk zo geschapen werden, maar dat zij in een ver verleden uit de aarde ontwikkeld werden, en door geleidelijke evolutieprocessen van de ene vorm in de andere overgingen" (Plan der eeuwen II).

Ook is de vereniging van de Bruid met de goddelijke natuur of onsterfelijkheid het gevolg van een proces van beproevingen. dat terugwijst op een evolutieproces in God.

Hieruit is het duidelijk, dat beide Theosophie en Russellisme op één wortel stoeien, en beider millennium één doel heeft n.l. **door godsdienstige ontwikkeling een broederschap in een rijk der heerlijkheid te stichten.**

III. MYSTIEKE BEGINSELEN.

Pantheïstiese Mystiek is de levensrichting, waarbij de mens streeft naar onmiddelijke vereniging met de godheid. Bij haar is God niet de rechter, die straft of genade bewijst, maar het oneindige. De mens is bij haar niet de doemschuldige en verlorene zondaar, maar het eindige, dat verlangt naar oplossing in het oneindige. Alle bewustzijn is voor haar iets goddeliks, omdat het geestelijk van aard is, en alle stoffelijk wezen is ongoddelik, zondig, omdat het de doorwerking van de geest belet. Hier is geen geloof in een persoonlijk God, maar in een onpersoonlijk iets, natuur of wezen, dat ontledigd in de schepselen weer terugverlangt naar vereniging met zich zelf.

Theïstiese Mystiek is een levensleer, waarbij de ziel van een mens verlangt naar gemeenschap met een persoonlijk God. Het middel daartoe is wereldverachting en wereldontvluchting. Het verborgene, inwendige leven der ziel is het hoogste goed. Wetenschap, en kunst, en beschaving voeren de mens eer van

God af dan naar Hem toe. Dit mysticisme, dat men in vele valse godsdiensten aantreft leidt vaak tot fanatisme (dweperij;

De gezonde mystiek, vindt haar uitdrukking in Ps. 25 vs. 7; Gods verboren omgang vinden zielen, daar zijn vrees in woont'', en in Ps. 42: „Ja, mijn ziel dorst naar den Heer'' en in Koll. 3 vs. 3: „mijn leven is met Kristus verborgen in God''. Hiermee wordt bedoeld een omgang met Kristus, die wel verhoogd is aan Gods rechterhand, maar nogtans met zijn godheid, genade, majesteit en geest niet van zijn gemeente wijkt. Deze gemeenschap is echter altijd middelk, want Hij maakt ons Zijn wegen bekend door zijn Woord en Geest. En bij het Woord is ook het sakrament ingesloten.

Het aantrekkelijke van de mystiek is de opwekking van het gevoel, die het kweekt. De emoties (aandoeningen) van blijdschap, droefheid en verwondering, de sentimenten van liefde en haat bereiken in de mystiek haar toppunt. Daarom zijn nieuwe godsdiensten er altijd op uit om zich de Mystiek toe te eigenen als haar biezonder terrein. Er bestaat geen beter propagandamiddel dan op het gevoel van de mens te werken.

Koos men nu altijd maar de gezonde Mystiek, dan was het gevaar niet zo groot voor verleiding, doch helaas, vele propagandisten kiezen voor de pantheistische mystiek. De onzichtbare wereld, geesten, verborgene meesters, geheime natuurkrachten worden gezocht. De Buddhistiese godsdienst, de Gnostieke dwaalleeraars, de dwepende Duitse mystieken uit de 16e eeuw komen bij hen in trek.

De theosophie beschouwt de mystiek als een voorbereiding voor haar leer. De ingewijden hebben de Engelen tot leeraars, en Jezus tot hierophant (verklaarder van de geheimen). Maar oningewijden hebben nodig kerken, tempels, beelden, mits zij erkennen, als leiders hen die weten. Mystieke middelen noemt Annie Besant kleine mysterieën, waardoor de kinderen in het verstand worden voorbereid op de wederinstelling van de grote mysterieën. (Esoterics Christendom pag. 127, 128.

Eveneens noemt Mevrouw Blavatsky de spirituele mystiek veredelend en heilig (Key p. 131).

1e. De mystiek van Johanna Brandt.

„De Mystiek als middel van aanraking tussen de onzienlike en deze wereld, is van het begin tot het eind de hoofdgedachte van Millennium, het doel dat nimmer uit het oog verloren moet worden” (pag. 14). Blijkbaar bedoelt Millennium ons Afrikaners te onderwijzen in de kleine mysterieën van de Theosophie en tevens ons te berichten hoe de schrijfster een ingewijde is geworden in de grote mysterieën, de omgang met de Engelen en Jezus. Overzien we dus uit dit standpunt hare leer.

A. DE KLEINE MYSTERIEËN.

1. De tempel op Harmony.

Het gesprek van de schrijfster met de mystieke Jezus loopt uit op de aanschouwing door haar van een tempel. Zij zag een absoluut natuurlijk werk, volmaakt in eenvoud, gebouwd van ongehouwen rots, onafgewerkt van binnen en van buiten. Het gebouw was volmaakt rond tot teken van **de onverbroken Eenheid**. Het was een waar beeld uit de sferen van het hemelrijk een hemels gebouw. Voorts zweven Gods macht en majesteit over de tempel van harmonie, en neemt die tempel de vorm aan van de Ster in het Oosten. Het mystieke licht daarvan doorstraalt geheel Zuid-Afrika. Voorts belooft Jezus haar om terug te komen in heerlijkheid op Harmony (pag. 122, 123).

Deze voorstelling is echter theosofies. Van een hel of een hemel weet de theosofie niets af. Dood-zijn is een tussenperiode tussen twee levens. In het oord van de begeerte (Kama-loka) moet de mens tijdelijk wonen tot loutering eer hij naar de plaats van eeuwige vrede mag opstijgen. Er zijn in de Kama-loka zeven afdelingen, n.l. de plaats voor misdadigers, voor onkundigen, voor beschaafden, voor denkenden, voor lijdende, voor talentvollen en voor ontwikkelden. De vijfde verblijfplaats is een astrale (sterachtigé plaats, de hemel in verstoffelichte vormen. Er worden astrale tempels en scholen gebouwd, zelfs gemeenten gevormd. Die schrijfster heeft dus een van de beste verblijven uit gezocht voor haar volk. En wat opmerkelijk is, de toekomstige astrale tempel is gewijd aan **de onverbroken Eenheid**, dat is de

naam van de godheid bij de theosophen „absolute unity” (Key pag. 57). Ook is deze tempel niet het hoogste ideaal, want na het vreedrijk komt de nieuwe hemel en nieuwe aarde, het nieuwe Jeruzalem. pag. 89). Zo laat de theosophie op de Kama-loka volgen de Devachan met zeven afdelingen, waarvan vier gebieden nog vorm bezitten en drie vormloos zijn.

2. Het sakrament van de onsterfelijkheid. (pag. 117).

Het heilig Avondmaal noemt de schrijfster het Sakrament van Jezus dood. De grondslag daarvan was, dat Jezus ons een les wilde leren, dat de dood moest overwonnen worden door opmet de dood. Jezus kruis was 'n voorbeeld hoe wij sterven moeten voor de gerechtigheid en ons leven moeten opofferen voor een ideaal. In het Millennium is geen dood meer en daarom wordt het H. Avondmaal afgeschaft.

Immers de Schrift zegt, dat het Avondmaal moet gevierd worden, totdat Hij komt” 1 Kor. 11 vs. 26.

Wie heeft ooit daarvan gehoord, dat het sakrament des Avondmaals dient om ons te leren om te sterven voor de gerechtigheid? Hoe zal iemand die leer afleiden uit de woorden van de instelling: “Dit is mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot **vergeving der zonden**” (Mat. 26 vs. 28)?

Als alles aankomt op het zien en het leren daardoor, dan kan men ook maar de roomse mis behouden, die Annie Besant dan ook mooier vindt dan onze gereformeerde opvatting van het Avondmaal. Maar de Bijbel leert ons, dat niet alleen het zien van de tekenen maar bovenal het eten en drinken de gelovige in gemeenschap brengt met de gekruiste Kristus, die naar het vlees in de hemel is (1 Kor. 10 en 11). Deze gemeenschap komt tot stand door de H. Geest, want de Geest is het die levend maakt, het vlees is niet nut. (Joh. 6. vs. 63).

De herkomst van de sakramentsleer van Millennium moet dus gezocht worden bij de Theosophie. Deze leert, dat in het Avondmaal kracht uitgaat van de verheerlijkte Kristus en dat een deel van zijn levens magnetisme zich vermengt met het onze. (Esoterisch Christendom pag. 386). Het verrijnde materia-

lisme van de Theosophie komt hierin uit, dat het spreekt van hogere magnetiese invloeden, die de ijle zowel als de stoffelijke lichamen aandoen. De dienaar die het Avondmaal uitdeelt is dan het medium (tussenpersoon) door het machtswoord en het machtsteken, dat hij geeft. Het doel van het Avondmaal is dan „het zichzelf geven van het lagere om een deel te zijn van hethogere, het opgeven van het lichaam als een werktuig van de afgescheiden wil om een werktuig te zijn van de goddelijke wil, het stellen van 's mensen lichamen tot een levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande". (Esot. Christendom pag. 393). Bijna letterlijk neemt de schrijfster deze leer over door te zeggen dat het doel van het Avondmaal is om te leren, **hoe wij onze levens moeten opofferen voor een ideaal.** (pag. 117).

In het vrede-rijk komt er echter verandering in het Sakrament of mysterie (verborgenheid) zoals het vroeger heette.

Het Sakrament van de onsterfelijkheid vervangt hier het sakrament des doods, dat nu wordt afgeschaft. Er is in dit rijk geen dood meer en dus behoeft niemand langer te leren van Jezus om te sterven voor een ideaal. Maar wat moeten de Vredesrijkers dan wel leren? Ze moeten leren te leven **voor de gerechtigheid.** Dus niet voor God, zoals de Bijbel leert van de gelovige afgestorvenen (Lucas 20 vs. 38). Ook niet zonder zonde, want Kristus zal weer door een deel van de zijnen verworpen worden, hetgeen in strijd is met hetgeen de Bijbel leert van de eerste opstanding „zij zullen priesters van God en van Kristus zijn en zij zullen met hem als koningen heersen duizend jaren" (Openb. 20 vs. 6). Zij leven volgens Millennium "voor de gerechtigheid" Dit is wat de theosophen noemen "Karma" „de ongeziene en onbekende wet, die wijs, verstandelijk en **rechtvaardig** elk gevolg in **harmonies verband brengt** met zijn oorzaak. Het goede en de harmonie zijn synoniem" (Key pag. 136, 139). In die rechtvaardige wet nu worden de Vredesrijkers na hun reincarnatie onderricht door de kleine mysterieën, want daartoe behoort het nieuw uitgedachte sakrament der onsterfelijkheid of goddelijkheid.

3. WONDEREN EN TEKENEN.

De Mystiek is volgens pag. 14 van Millennium de eeuwige

tolk van eeuwige waarheden. De leidende hand Gods grijpt tekenen in de wereldgeschiedenis, en brengt door **wonderen en tekenen** redding, wanneer de nood ten toppunt stijgt". De mystieken of profeten zijn de verklaarders (hierophanten zeggen de theosophen), van die boodschappen. De gaven van mystiek en intuïtie sluimeren in ieder mens (pag. 6), vooral in vrouwen (pag. 127); ze bestaan in de ontplooiing van de persoonlijkheid en in de eeuwige wrijving van het ontwikkelde bewustzijn, (pag. 91). Het vreedrijk brengt de herleving van die mystieke gaven; onder leiding van Kristus als Organisator (pag. 91). Bij sommigen is dit het dagelijkse licht van de hemel, bij anderen zoals de verblindende weerlicht-stralen (pag. 92). De ingewijden zullen dan **wonderen** verrichten, groter nog dan de wonderen door Jezus gedaan (Openb. 6 vs. 9).

Stel deze opvoeding van de gelovigen nu naast die van de Bijbel. Wat blijkt dan? Dat de Bijbel leert: Het geloof is uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods. Rom. 10. Het Evangelie is een kracht Gods tot zaligheid door het geloof". (Rom. 1 vs. 16).

De schrijfster wil dus de Evangelieprediking verdringen door visioenen en openbaringen, en openbaart zich dus als een vijandin van Gods Woord. De Bijbel zegt: Al ware het ook, dat wij of een engel uit de hemel u een Evangelie verkondigde, buiten hetgeen wij verkondigd hebben, die zij vervloekt" (Gal. 1 vs. 8). De schrijfster kan zich uit deze moeilijkheid niet redden door te verwijzen naar 2 Kor. 5 vs. 7 „wij wandelen door geloof en niet door aanschouwen", want die aanschouwing gaat pas in als wij geopenbaard worden voor de rechterstoel van Kristus blijkens vs. 10 en deze openbaring stelt zij in een later periode, vgl. pag.

B. DE GROTE MYSTERIEËN.

1. Een kleine schare uitgelezenen wordt eerst verzameld om met Kristus in heerlijkheid weer te komen. (pag. 10 B.) Deze mensen heten hier voorlopers, Bruid, ingewijden (pag. 82) mystieken van de hoogste orde, leraars van de verborgenheden Gods, leiders, Zij staan onder Kristus, als Leidsman overal in

alle departementen des leven, als Organiseerder en Vorst. Wat zijn deze ingewijden anders als de grote meesters, de mahatma's van de theosophie, de adepten van de hoogste orde zoals Mevrouw Blavatsky ze noemt. De Bijbel kent ze niet.

2. De visioenen op pag. 96 verhaald beginnen met de **stem** van een onzichtbaar wezen in de nacht. Daarna verschijnt een **hand**. Dan de **geest** van de kranke moeder. Vervolgens een verheven wezen, **boodschapper** genaamd, dat panorama's geeft (vergezichten), iemand aanstelt tot beschermengel, extase of zinsverrukking opwekt, gedachten ingeeft, terwijl de woorden door de persoon zelf worden gevormd en dat geestesindrukken van een andere wereld overbrengt op een stoffelijk brein. Intussen is de ziel verlost van het stoffelijk omhulsel en er is geen grens aan hare macht.

Dit alles wordt overtroffen door de verschijning van de grootmeester van de mystieken, de grootste mysticus die de wereld ooit gezien heeft, de mystieke Jezus. Deze begint met 'n grote blunder, want hij noemt zich met de eigenschap van God de Vader: „Die is en Die was en Die komen zal”. Als men Openb. 1 vs. 4, 5 opslaat zal men zien, dat Jezus eigenschap is: „de getrouwe getuige, de eerstgeborene uit de dooden, de overste van de koningen der aarde.”

De Visioenen in dit werk zijn daarom te houden voor midelen waardoor de mystieke meesters van uit de onzichtbare Wereld ons leven besturen. Om die boodschappen ingang te doen vinden bij het volk zijn ze gestoken in een schijn-bijbels gewaad.

2e. DE MYSTIEK VAN CH. T. RUSSELL.

De zwakste plaats in het overigens zo kloek geschreven werk van Russell, is zeker wel het hoofdstuk over "Theosophy" (pag. 624 New Creation). Hij noemt de theosophie in één adem met Christian Science, en clair voyance, en beschouwt ze als een list van Satan om door „mind cures" de aandacht der mensen af te trekken van het goddelijk plan. Verder vereenzelvigd hij de mystiek met het spiritisme, 't welk zijn grootste vijand is. Ieder kan daaruit bemerken, dat de aandacht van de overeenkomst van

zijn stelsel met de theosophie opzettelijk wordt afgeleid.

Theosophie is letterlijk „Gods-wijsheid. Ze doet zich voor als de hoogste trap van de godsdienst, maar ze mist het wezen der religie n.l. de levende God. Haar Pantheïsme maakt haar tot een vermenging van godsdienst en wijsbegeerte.

Christian Science is gelijk de naam zegt: Wetenschap. Ze weet, dat stof, zonde, ziekte, dood onwerkelijk zijn; hoewel ze zich als werkelijkheden voordoen. Ze wil de geest cureren of genezen van zijn verkeerd inzicht. De Bijbel, die door Science op de wonderlijkste wijze verdraaid wordt, dient als middel om onze geest te genezen.

Beiden hebben niets met elkaar te maken, want theosophie zoekt mystieke en christian science geestelijke ervaringen op te wekken door allerlei hulpmiddelen.

De mystiek van het Russellisme bestaat in de volgende dingen:

1e. De tempel. Volgens „New Creation“ pag. 199 wordt de Kerk Gods mysterie of verborgenheid genoemd. Zodra de Ieden voltallig zijn zal de Bruid tijdens het millennium bekend worden. Het heidendom en het zogenaamde Kristendom laat God over aan zichzelf. Alle zorg besteedt Kristus aan de uitverkorenen, die nu nog als Levieten, maar straks als priesters zullen dienen bij het opstandingswerk. Als dit werkelijk waar is, blijft er op aarde over een heerlike broederschap van alle mensen onder leiding van deze priesters. Hun geesten vormen samen de tempel Gods, want zij worden niet 't vleselike maar 't geestelike beeld Gods. (pag. 722), d.i. zij worden vergoddelikt.

Deze priesters treden op als mede-middelaars, als verzoekers in de tempel van het menselijk geslacht. Zij doen dit werk door hun zelfopoffering en hun gebeden, hun geestelike toenadering tot God. Zij worden in Tabernacle Shadows vergeleken bij het heilige der heiligen.

2. HET ALTAAR DER VERZOENING.

Slechts schijnbaar is „Atonement between God and man“ in strijd met de mystieke verlossings-leer. Hetgeen Jezus voor ons leed bestaat in de eeuwige vernietiging (everlasting destruc-

tion pag. 466 Atonement) van zijn vlees. Hij zet daardoor de zonen des huizes op de weg om hun menselijke natuur ten dode te wijden om alzo deel te krijgen aan de goddelijke natuur. Zodra de heiligen al hun wil, aspiraties en hoop hebben afgelegd (eerste voorhangsel) leggen zij het menselijk lichaam af (tweede voorhangsel) en voltooiën daardoor hun offerande. (Tabernacle Shadows p. 22). Kristus is dus niets dan een voorloper op de loop baan om onszelf te ontledigen van al het aardse op het altaar van de dood, en dit is juist wat de nieuwe mystiek wil. Zij tracht naar vereniging van het eindige met het oneindige door middel van wereldverachting en wereld ontvluchting.

3. DE SAKRAMENTEN.

De kristelike sakramenten veranderen bij de Russellieten van karakter en worden kleine mysterieën.

De H. Doop wordt in plaats van een teken en zegel van de afwassing der zonden, bij hen een onderdompeling in de dood (vernietiging) van Kristus. Dit betekent, dat onze menselijke wil in de wil van Kristus opgaat. Voor God zijn wij gedoopten geen menselijke wezens meer maar geestelike. (New Creation Study X).

Het H. Avondmaal wordt in plaats van een teken en zegel van de gemeenschap met de gekruiste Kristus, een teken van de breking of opoffering van de gehele kerk als deel van de offerande van Kristus. (New Creation Study XI).

SLOTSOM.

De nieuwe schepselen van wie Russell spreekt behoren feitelijk niet meer thuis op aarde. De onvolmaaktheden van het vlees geven de geest een verkeerde kleur en rukken hem uit zijn evenwicht. Alleen door de goddelike wil houdt hij zich staande. (New Creation pag. 515). Dit is de eeuwen oude taal van de mystiek die reeds bij de Gnostieken in de Kerk begonnen is en door de duitse mystieken zoals Eckart, Ruys-broek e.a. is voortgezet.

De Bijbel kent deze leer niet, hoézeer ook tal van teksten daarvoor aangehaald worden. Ze vangt aan met. In den beginne

schiep God de hemel en de aarde. Ze beschrijft alom de vrijmaking niet de vernietiging van het onder de vloek der zonde zuchtend schepsel. En zij eindigt met een beschrijving van de nieuwe aarde. Niet de stof is de vijand van de kristen, zoals de mystiek wil, maar de zonde. Deze nu is volgens de H. Schrift een richting van de wil tot vijandschap tegen God. In de wedergeboorte wordt de wil omgebogen en in beginsel onzondig (vgl. Rom. 8 vs. 7; 1 Joh. 3 vs. 9). Intussen werkt Gods gemene genade tot stuiting van de zonde, want de Heilige Geest is de wederhouder van de Antichrist.

Jezus bidt voor de Zijnen niet om wegneming uit de wereld, maar om bewaring van den boze. Hij wil dat wij 't zij we eten of drinken of iets anders doen, het al verrichten ter eere Gods. (1 Kor. 10 vs. 31) Alle schepsel Gods is goed met dankzegging; genomen zijnde, en er is niets verwerpeliks.

In plaats van tot wereldverachting spoort Kristus ons aan tot wereldoverwinning, want 1 Joh. 5 vs. 4 zegt Hij: Al wat uit God geboren is, overwint de wereld.

3. DE MYSTIEK VAN DE ADVENTISTEN.

Deze richting neemt samen met de gereformeerden positie tegen de theosophie. De vereniging van al de godsdiensten van het mensdom zou zijn een vervulling van Openb. 13 vs. 11—13 zeggende de Adventistische traktaten. Hun mystiek komt echter uit in andere dingen:

1e. In de opvatting van de H. Schrift. Zij onderscheiden de geest en de letter des Bijbels. Ieder kind van God heeft volgens hen onfeilbare ingeving des Geestes en de gave om de Schrift uit te leggen. Zij die de Geest hebben staan dus boven de Bijbel. De mystiek beschouwt het geschreven woord als een middel voor eerstbeginnenden, de ingewijden verheffen zich daarboven.

2e. In de opvatting van de H. Doop. Zij leggen meer de nadruk op de daad van de mens, die zich laat dopen, dan op het werk des H. Geestes in de doop. Op die wijze wordt de doop een middel om zekere geestes gaven machtig te worden. Zij die de Geestesdoop hebben ontvangen pronken met allerlei gaven, die

oningewijden niet hebben. Dit wil ook de mystiek, een keurbende onder de mensen, die indringt in de onzichtbare dingen

3e. In het streven naar wonderen. De gave der talen, de uitlegging der talen, der gezondmaking, der profetie, der gezichten of visioenen zijn het hoogste doel dat deze broeders najagen. De Schrift leert ons om te ijveren naar de gave der liefde, de uitnemender weg van 1 Korinthe 13. Elders is het tijdelik karakter van de biezondere gaven overtuigend aangetoond. Hier zij het voldoende er op gewezen te hebben, dat de minachting van het kerkelik leven in verband staat met de mystieke aanleg van deze richting.

Het woord brengt ons in gemeenschap met de Apostelen en profeten en door hen met Kristus (1 Joh. 1 vs. 3) en den Vader. Geen enkele Geestesgave mag met het onfeilbare Woord van God op één lijn gesteld worden. De gemeenschap der heiligen verplicht de Schriftuitlegger om rekening te houden met de opvatting van de Vaders aangaande Gods Woord. (Efeze 3 vs. 18). Het laatste bevel van Kristus bindt de gemeente aan de oorspronkelike instelling der Sakramenten als tekenen en zegelen van de gerechtigheid des geloofs. (Romeinen 4 vs. 11).

Hiermede is de tegenstelling (antithese) tussen de mystieke dromers van een millennium en de gereformeerde opvatting van de voleindiging der eeuwen geformuleerd.

Op biezondere dwalingen van de Russellieten en Adventisten gaan wij tans niet in, omdat deze minder bekend zijn bij het Afrikaanse volk. Alleen rust nog de plicht op ons om de Boodschap aan het Afrikaanse volk door „Millennium”, die bij duizenden in ons land verspreid wordt nader te kritiseren van Bijbels standpunt. De eere Gods en het heil van de medemens maken deze plicht dringend noodzakelik.

IV. ENIGE BIEZONDERE DWALINGEN VAN „MILLENNIUM”.

1. HET BEGRIP DER OPENBARING.

Millennium begint met het verhaal van zeven visioenen. Uit een formeel oogpunt beschouwd zal een ieder moeten erken-

nen, dat de taferelen uit de Kerkgeschiedenis met meesterlike-hand geschreven zijn. Toch zijn deze verhalen, aan het hoofd van de voorspelling de wereld ingezonden, niet zo onschuldig als ze op 't eerste oog wel lijken. Ja, het smart mij om het te zeggen, zij behelzen m.i. een van de felste aanvallen op de Bijbel, die er in de jongste tijden gemaakt zijn. Al de eigenschappen der H. Schrift, die de kristelike kerk in de loop der eeuwen heeft aangenomen, ook de goddelike, onfeilbare ingeving door de Heilige Geest worden in Millennium gelochend. Met welk doel? Om de schrijfster als orgaan van de Godsopenbaring een plaats te geven naast de Aposel Paulus zodat hare onfeilbaarheid van te voren gewaarborgd is. **Paulus**, Constantijn, Helena, Peter van Amiens, Bartholomeus, Nicolaas van Basel, Jeanne d'Arc en Johanna Brandt worden als mystieken op één lijn gesteld. Er is geen uitverkoren volk, dat boven anderen bevoorrecht is, maar de vreemde mystieke verschijnselen komen voor in alle geslachten en ten alle tijde. (pag. 15). De Bijbel en de overlevering (traditie) de goddelike openbaring des H. Geestes en de droombeelden van feilbare mensen of geschiedschrijvers, worden hier zonder omwegen op één lijn gesteld.

Ten einde deze knoop te ontwarren, zullen we eerst de betrouwbaarheid van de kerkhistoriese feiten onderzoeken en daarna deze vergelijken met het onfeilbare Woord Gods.

A. ONBETROUWBARE OVERLEVERING.

1e. Constantijn de grote.

Volgens „Millennium“ zag deze keizer terwijl zijn leger stond tegenover dat van Maxentius een licht kruis op de zon en daarnaast de woorden: „In hoc signo vinces.“ In de nacht daarop verscheen Kriřtus zelf aan hem, en verzekerde hem van de overwinning als hij het kruis tot zijn veldteken maakte. (pag. 32).

Dit verhaal is ontleend aan Eusebius van Caesarea I, 28vv. Het voorval geschiedde echter niet de avond vóór de slag, maar in Gallië, en het opschrift van het kruis was in 't grieks „en toutooi nikai“, niet in 't latijn. Een andere bron uit die tijd „de lood van beroemde personen“ van Lactantius, hoofdstuk 41

verhaalt dat Constantijn uit politieke oogmerken de zijde van de bisschoppen koos. In een droom zag hij hoe voordelig het zou zijn om het kruis dat de bisschoppen droegen "coeleste signum" (het hemels teken) op de schilden van zijn soldaten te zetten. Deze naam heeft aanleiding gegeven tot het verzinsel van Eusebius, dat de keizer het teken des kruises aan de hemel gezien had. Als men nu weet, dat Constantijn op zijn munten op de éne kant Kristus en op de andere de zonnegod graveerde, en dat hij verregaand wreed en onzedelijk was, zal men zeker Lactantius geloven boven Eusebius. De verschijning van Kristus aan Constantijn evenals aan Paulus rust in ieder geval op zeer onbetrouwbare overleveringen.

2e Keizerin Helena.

Volgens "Millennium" heeft Helena door middel van een gezicht het kruis van Kristus ontdekt op Golgotha. De schrijfster deelt echter zelve mede, dat er geen bewijzen bestaan van deze gebeurtenis, evenmin als van de ontdekking van het heilige graf door een goddelik gezicht. De waarheid is dat volgens de "doctrina Addei pag. 225 de gemalin van Keizer Claudius het kruis in 't jaar 60 moet hebben gevonden. Eerst ten tijde van Cyrillus, bisschop van Jeruzalem, einde 4e eeuw, toen stukken van het kruis overal verhandeld werden heeft men de roem van de kruisvinding overgedragen op keizerin Helena. Zij kan dus onmogelijk als een orgaan of instrument van de openbaring van Jezus Kristus beschouwd worden. Het handschrift waaruit het verhaal geput is, dagtekent uit de negende eeuw, en is het werk van monniken.

3e Peter van Amiens.

Deze kluizenaar ontving volgens „Millennium" een verschijning van Kristus zelf, die hem aanspoorde de mensen op te roepen tot een kruistocht. Hij beloofde aan allen die deelnamen aan de tocht naar het heilige land op last van paus Urbanus II een volle aflaat van zonden en het eeuwige leven hierna maals. Hij snelde met 100,000 man het eigenlijke leger voor uit en doodde in de Bijngewesten 12,000 Joden, maar werd door

het zwaard van de Hongaren zozeer getuchtigd, dat er van zijn leger maar weinig overbleef. Godfried van Bouillon maakte de eerste kruistocht tot een sukses, gelijk Urbanus als paus op het concilie van Clermont er de stoot aan gaf. Moet men dus letten op de gevolgen, gelijk de schrijfster op pag. 15 aanbeveelt, zo kan men Peter van Amiens' verhaal van Kristus verschijning moeilijk aannemen, want hij feilde. Paulus, de apostel, bracht niet honderd duizend mensen op een dwaalspoor gelijk deze dweper.

4e. Bartholomeus,

de kruisvader, wordt algemeen als een bedrieger gebrandmerkt. Door bedrog gaf hij voor de lans waarmee de Heiland was doorstoken gevonden te hebben. Aan die lans schreef hij grote toverkracht toe en dit bracht het kruis leger in verrukking. 't Gevolg van die toverij was een bestorming van Jeruzalem en een bloedbad waarbij 40,000 mensen om 't leven kwamen. Beide de historie en de gevolgen veroordelen deze man als onwaardig om in één adem met de apostel Paulus genoemd te worden.

5e. Nicolaas van Bazel.

Deze mysticus werd in een visioen door Kristus vermaand om afstand te doen van een rijke bruid en monnik te worden. Hij was de leermeester van Johannes Tauler, en wordt door Millennium een voorloper van de Reformatie genoemd. Hij was meer Pantheïst dan Kristen. Ziehier enige van de leerstellingen ontleend aan de grondlegger van de Duitse Mystiek, Meester Eccart. „God is het algemene wezen van de biezondere dingen. God als het goede moest zich noodwendig uitstorten in zijn werken. De wereld is eeuwig evenals God, want zodra God was, was ook de wereld geschapen. De schepping is niet onderscheiden van de geboorte van God de Zoon, het Woord Gods. De ziel des mensen is het kinderbed van de godheid. Ze wordt in ons geboren door boete, lijdelijkheid en aanschouwing.”

Uit deze stellingen blijkt duidelijk, dat de Duitse Mystieken vijandig staan tegenover de H. Schrift, die streng God en de

Schepping, Kristus en de ziel onderscheidt. Hoe kunnen zulke dwaalleeraars, en Nicolaas van Bazel was één van hen, zich beroemen op een persoonlijke verschijning van Kristus? Hij kan Zichzelf niet verlochenen, zegt de Schrift (2 Tim. 2 vs. 13). En dat zou Hij doen als Hij zulke dwaalleeraars aanmoedigde door zijn persoonlijke verschijning.

6. Jeanne d' Arc.

Hier hebben we niet te doen met een verschijning van Kristus, maar met bovenaardse stemmen. Jeanne de Ielie van Frankrijk, schreef die toe aan drie roomse heiligen, n.l. Catharina, Margarieta en Michael, die haar bevalen om haar land te redden. Deze stemmen vertonen veel overeenkomst met die welke de Kerkvader Augustinus hoorde: Neem en lees waarop hij Rom. 13 vs. 14 las "doet aan de Heere Jezus Kristus en verzorg het vlees niet tot begeerlikheden," een woord dat het licht der genade in zijn ziel deed opgaan. (Confess. boek VIII parr. 10—12). Zulke stemmen vallen onder de waarschuwingen, die God een of tweemaal geeft door dromen, gezichten, krankheden en waarop de mens gewoonlijk niet let.

Dit zijn geen openbaringen aan de wereld, maar vermaningen van God om op ons leven of dat van onze verwanten acht te geven en God te vrezen. (vgl. Gen. 20 vs. 3; 28 vs. 12; Job 33 vs. 14 tot 30 en de kanttekening op die versen). We behoeven bij Jeanne d'Arc volgens de Bijbel dus niet te denken aan opgewonden verbeelding, noch aan krankzinnigheid, want ze kan zeer wel een waarschuwing van God voor haar koning hebben ontvangen. Haar bijgeloof en haar jammerlijk einde zijn 't gevolg van hare dwaasheid, om haar leven door stemmen te laten leiden in plaats van door het levende woord van God, gelijk Augustinus deed. Immers gebruikt God ook kwade Engelen in zijn diens en deze maken van onze redding een valstrik om ons te verzoeken. (b.v. bij Gideon).

SLOTSOM.

De zeven mystieken zijn geen goed gezelschap voor de schrijfter. Sommige van deze zijn 't voorwerp van fabels

andere zijn misleiders van hun mede mensen, nog andere zijn zelf verleid door een valse wetenschap of stemmen. Zij beschouwt hen in een vals licht. Voortgezette studie zal haar hieromtrent overtuigen.

Wat we echter hier in haar veroordelen is, dat zij de Apostel Paulus, die een orgaan was van de Godsopenbaring, op één lijn plaatst met bedriegers en misleiden.

B. DE GESCHIEDENIS VAN HET KRISTENDOM.

Ogenschijnlijk heeft de indeling van de Kerkgeschiedenis, die Millennium ons geeft, niets te maken met de daarop volgende voorspelling. Bezien we haar echter wat nader zo bemerken we aanstonds, dat ze beheerst wordt door een hoger beginsel, dat de voorspelling in een biezonder licht plaatst. De indeling is zódanig gevormd, dat elk tijdperk twee namen ontvangt, die we hier laten volgen.

1. De Martelaars of de Mystiek.
2. Constantijn de grote of de Voorspoed.
3. Het kloosterleven of de Geest.
4. De kruistochten of het zwaard.
5. De hervorming of het geloof.
6. De revolutie of de rede.
7. De zending of de dienstbaarheid.

Het beste tijdperk der historie is blijkbaar hier de eeuw der martelaren, die rechtstreeks met Kristus gemeenschap hadden. De Scheidsmuren tussen God en de mens vielen als van zelf weg. Mystiek is de aanraking van het oneindige en het eindige, en dit contact is in dit boek de hoofdzaak. De tegenstelling van zonde en genade, die in de Bijbel de hoofd zaak is, betekent hier niets. De geschiedenis van elk tijdperk van de Kerk wordt beoordeeld naar de waarde die ze heeft voor de mystieke gemeenschap met God. Door de uitwendige voorspoed der Kerk verdween de Mystiek in het tweede tijdperk uit het publieke leven. In het derde tijdvak trekt de Mystiek zich terug achter de kloostermuren. Daarna doet de Mystiek een poging om het verloren terrein te herwinnen door de kruistochten, maar deze loopt in het vierde tijdperk uit op de macht van

protesteerders, want deze offeren zich op voor een ideaal." (Pag. 92, 93).

Bij zulk een opvatting is het niet te verwonderen, dat de schrijfster in haar overzicht zich weinig bekommert om de leiding des H. Geestes in de Kerk waarvan Jezus Kristus het Hoofd is. Voor haar bestaat alleen de **Mystieke kennis, die geen fouten kan maken**, en daarom beschrijft zij alleen de meerdere of mindere beoefening daarvan door de ingewijden in de loop der historie.

Hier gaapt dus een wijde kloof tussen de Bijbel en Millenium. Volgens de Bijbel is de Kerk het lichaam, het huisgezin van Jezus Kristus, een pilaar, en vastigheid der waarheid, een heilige vergadering der ware christ-gelovigen. (Efeze 1 en 2, 1 Tim. 2). De poorten der hel zullen zijn gemeente niet overweldigen, heeft Hij gezegd. Daarom moet de beoefenaar van de kerkgeschiedenis uit liefde tot Kristus nagaan haar stichting, haar uitbreiding (zending), haar inwendige toestand (leer en leven) haar strijd tegen dwaalleer (sekten) haar onderdrukking (vervolgingen), haar inrichting (eredienst) en haar bestuur (kerkrecht). Ieder wedergeborene is krachtens zijne hemelse roeping een geboren lid van deze Kerk en een huisgenoot Gods. Daarom is het zijn plicht om de Kerk zuiver te openbaren in de wereld. „Indien iemand tot ulieden komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis en zegt tot hem niet, zijt gegroet, want die tot Hem zegt, zijt gegroet, die heeft gemeenschap aan zijn boze werken" (2 Johannes, vs. 10 en 11). „Een kettters mens, verwerpt, na de eerste en tweede vermaning." (Titus 3, vs. 10). De Bijbel leert ons dus iets anders dan verdraagzaamheid jegens idealisten, en afkeer van dogma's die de geestelijke ontwikkeling belemmeren. Wanneer valse leeraars en opzieners een Kerk verderven, zo verplicht de Bijbel ons om hen aan de Satan over te geven tot verderf des vleeses opdat de geest behouden mag worden in de dag des Heeren Jezus. (1 Kor. 5, vs. 5). Om bij de Kerk van Kristus te blijven, moeten wij als Kristenen ons afscheiden van valse besturen, en andere in hun plaats stellen, gelijk de Apostel Johannes doet (3 Johannes) met Diotrefes. Deze boodschap van de schrijfster om verdraag-

zaam te zijn, en zijn Kerk niet te verlaten is dus tegen de Heilige Schrift en in hoge mate misleidend.

C. DE GODDELIKHEID VAN DE HEILIGE SCHRIFT.

Betreffende dit onderwerp leert Millennium de volgende ketterijen

1e. Het toetsingsrecht.

De schrijfster stelt boven de Bijbel de menselijke kennis en ervaring. „Elk gelovige heeft alreeds de wonderen van Oud en Nieuw Testament herhaaldelijk overwogen, en **getoetst** aan eigen ervaring, - persoonlijke kennis of onkunde”. (pag. 16). Zij laat Jezus tot haar zeggen „Ik zal veel moeten omverwerpen wat Ik de laatste maal tot stand gebracht heb, toen Ik de strijd tegen de Dood heb geopend” (pag. 117). Elders wordt geleerd, dat Mystieke openbaring niet zo zelden voorkomt als men wel denkt (pag. 91) en dat men door persoonlijke ervaring weet, dat zulke wonderen mogelijk zijn (pag. 15). En van de ongelovige heet het: „Door het verstand zal hij overtuigd worden van dingen, die hij door de sluimerende gaven van mystiek en intuïtie niet kan begrijpen” (pag. 16). Er zijn volgens Millennium drie trappen van geestelijke ontwikkeling:

1. Geloof, het A, B, C van 't geestelijke leven, een sprong in de duisternis, in strijd met de gave des verstands.

2. Ervaring, de weg tot het weten, door omgang met Engelen en Kristus zelf.

3. Kennis, verstandelijke ontwikkeling, die hoger staat dan blind geloof, en onvergankelijk is en bestaat in verborgenheden voor de ingewijden (pag. 139, 140).

Om het onderscheid van de Bijbel en Millennium recht te gevoelen stelle men tegenover deze uitspraken de wijze waarop Jezus zelf het Oude Testament erkende als het **onfeilbare** Woord Gods. Jezus uitspraken zijn deze:

Joh. 10 vs. 35. **De Schrift** kan niet gebroken worden.

Mat. 21 vs. 42. Hebt gij ooit gelezen in de **Schriften**.

Joh. 15 vs. 25. Wat geschreven is in hun **Wet** (Ps. 35, 69).

Joh. 6 vs. 45. Er is geschreven in de **Profeten** (Jes. 54).

Lucas 16 vs. 17. Het is lichter dat hemel en aarde voorbijgaan dan dat één tittel der **wet** valle.

Lucas 12 vs. 44. Dat het alles moest vervuld worden, wat van Mij geschreven is in **de Wet van Mozes, de Profeten en Psalmen**.

Vaak wordt Mat. 5 vs. 21—45 aangehaald ten bewijze, dat Jezus het Oude Testament niet geheel aanvaardde. **Gezonde uitlegging** komt echter tot deze slotsom

a. Dat hier als van de oude woorden worden opgegeven, die niet in het Oude Test. staan b.v. vs. 43, 21.

b. Dat Jezus alleen de verkeerde uitlegging van de Rabbijnen weerlegt, vgl. vs. 20.

c. Dat Jezus' uitlegging van de wet in hoofdzaak reeds in het Oude Test. voorkomt, b.v. vs. 28 vgl. Job 31 vs. 1 en Psalm 119 vs. 37.

Het feit dat de schrijfster van Millennium ervaring en kennis van ingewijden stelt boven het kinderlik geloof aan de H. Schrift, is een bewijs, dat zij de rede stelt boven de openbaring, en het verstand macht geeft om als rechter te zitten en Gods Woord te toetsen.

2. Feilbare inspiratie (ingeving).

Uit pag. 16 zou men kunnen opmaken, dat de schrijfster de goddelijke inspiratie des Bijbels erkent. Immers zij berispt de ongelovigen wegens de verwerping van de Inspiratie. Men houde echter in het oog, dat er drieërlei inspiratie is:

a. De algemene, b.v. in de kunst. Exod. 31 vs. 3.

b. De bijzondere, b.v. in de wedergeborene. 1 Joh. 2 vs. 20.

c. De onfeilbare in de gewijde schrijvers. 2 Tim. 3 vs. 16.

Deze derde soort van inspiratie bezit volgens de schrijfster alleen de mysticus. Immers zij zegt: „De mystieke kennis die geen fouten kan maken zal van zelfs volgen op de eerste grote stap van gehoorzaamheid en getrouwheid aan de stem van het geweten.” (pag. 93). Maar de Bijbel bevat feilbare inspiratie, naast onfeilbare woorden Gods, want Jezus zegt, dat Hij veel moet omverwerpen van lang gevestigde instellingen. (pag. 117). Ja zelfs de ongelovige, die de Bijbel niet als de waarheid d.i.

als Gods Woord erkent, maar die toch oprecht en eerlijk en rein leeft, zal zonder vrees Kristus als Rechter tegemoet gaan en Hem herkennen (pag. 136).

Hieruit kan men zien dat volgens Millennium de mens boven de Bijbel staat, zodat hij zelf kan bepalen welke delen hij als geïnspireerd en welke delen hij als feilbaar beschouwt, als hij slechts behoort tot de onfeilbare mystieken. De leer dat al de Schrift van God is ingegeven is tijdelijk goed voor de oningewijden. „Maar er bestaat geen zedelijke dwang. Vrijwillig kieze een ieder. Daartoe heeft God de stem van het geweten in ons binnenste geschapen”. (pag. 136)

Tegenover deze dwaling wijzen wij op het voorbeeld van de profeten en de apostelen, die onvoorwaardelijk bogen voor Gods Woord, gelijk blijkt o.a.

Jesaja 8 vs. 20 „Tot de Wet en tot het Getuigenis (zal men gaan); zo zij niet spreken naar dit woord het zal zijn dat zij geen dageraad zullen hebben.

1 Johannes 2 vs. 5: „Maar zo wie zijn woord bewaart, in die is waarlijk de liefde Gods volmaakt geworden; hieraan kennen wij dat wij in hem zijn.”

3e. De ongenoegzaamheid der H. Schrift.

Deze katerij leert Millennium op pag. 8 reeds, waar staat: „Goddelijke openbaring is even goed mogelijk in onze tijd, als 2000 jaar geleden”. Het ontstaan der H. Schrift danken we aan het feit „dat tijdens Jezus omwandeling de hoog-geestelijke atmosfeer doortrokken was met mystiek. (pag. 21). 't Zelfde was echter ook het geval in de dagen van het monnikenwezen, en daardoor bereikten de monniken hoogten van goddelijkheid (pag. 48) Zij deden wonderen, genazen de zieken en hadden de gave der profetie. (pag. 50).

De geheimen van de onzienlijke wereld worden niet ontsloten door Gods Woord maar volgens Millennium: „door intuïtie (aanschouwing) die in vrouwen zoveel fijner ontwikkeld is dan in mannen, de intuïtie waardoor de geheimen van de onzienlijke wereld **alleen** bereikt kunnen worden. De geschiedenis bewijst ons, dat er **nooit** een tijdperk was zonder goddelijke openbaringen”. (pag. 127).

Raadplegen wij de Bijbel, dan zien wij dat hij zelf alom. Zijn genoegzaamheid leert, en dat met Zijn openbaring alle openbaring voor goed is afgesloten.

Jezus leert dat Hij Zelf de laatste en hoogste openbaring Gods is. Hij heeft ons de Vader verklaard. Door Hem heeft God tot ons gesproken, Hij is de hoogste, de enige profeet en leeraar der kerk. (Joh. 1 vs. 18; 17 vs. 4, 6; Hebreë 1 vs. 1; Handel. 3 vs. 22, 23). De Heilige Geest openbaart geen nieuwe leer, maar neemt het alles uit Kristus (Joh. 16 vs. 14). De apostelen zijn enkel Jezus getuigen. Door hun woord geloven we in Kristus en hebben we gemeenschap met God. (Joh. 17 vs. 20; 1 Joh. 1. vs. 3). En deze getuigen waren de laatste Apostelen blijkens 1 Korinthe 4 vs. 9. Er zijn geen nieuwe organen van de Godsopenbaring na hen opgestaan. En wat de profetie betreft stelt de schrijfster zich bloot aan het vonnis van Openbaring 22 vrs. 18 „**Indien iemand tot deze dingen toe doet God zal over hem toedoen de plagen, die in dit boek geschreven zijn.**”

2. DE PERSOON VAN JEZUS KRISTUS.

Uw Jezus is niet mijn Jezus. Het beeld door u van Hem ontworpen is niet hetzelfde als dat zich in het geestelijk oog van mij en de meeste Kristenen afspiegelt. Zo sprak ik bij mij zelf onder 't lezen van dit boek. Dit is een van de voornaamste redenen waarom ik tegen „Millennium” moet protest aantekenen, en mijn medekristenen daartegen waarschuwen.

A. JEZUS VOLDOENING.

Misschien is het de schrijfster ontgaan, dat zij de voldoening van Kristus voor de zonden zijns volks loochent. Het is niet aan te nemen, dat zij daaraan niet gelooft. Ons publiek heeft echter niet te maken met haar persoonlijk geloof, maar met hetgeen geschreven staat. Dit geschreven woord nu kan velen op een dwaalspoor brengen. Wat zegt het? „Door Mijn voorbeeld aan het Kruis heb Ik (Jezus) het mensdom geleerd hoe zij moeten sterven voor de gerechtigheid en hun leven opofferen voor een ideaal. (pag. 117). **Jezus heeft ons geleerd hoe wij moeten ster-**

ven, om ons vlees en bloed op te offeren voor idealen, voor gerechtigheid. (pag. 13, 14). Daar is geen andere weg ter zaligheid dan de louteringsweg, waarop Kristus ons is voorgegaan. (pag. 139).

Kristus was de eerste om één internationale godsdienst te stichten (pag. 70). Hij is genie, organiseerder, vorst. (pag 91). Kristus was het grote voorbeeld van zijn discipelen in den dood zowel als in het leven. Hij was de eerste grote kristelike martelaar, en na Kristus was de eerste martelaar van de kerk „Stefanus”. (pag. 22). Beide staan op één lijn.

Wat antwoorden we hierop?

1e. Deze leer, dat Jezus ons een voorbeeld heeft nagelaten is bijbels. Doch daaraan gaat iets vooraf. Die zegt dat hij in Kristus blijft, die moet ook zelf also wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft. 1. Joh. 2 vs. 6. Vanwaar ontstaat het blijven in Hem?

Objektief moet daaraan voorafgaan de voldoening voor onze zonden.

Zondaar is Jezus nooit geweest. Dat kon Hij niet zijn, want Hij was Gods Zoon. Maar Hij is voor ons tot zonde gemaakt. Hij heeft de toorn Gods gedragen tegen de zonde van het ganse menselijk geslacht. De straf die ons de vrede aanbrengt was op Hem. (2 Kor. 5 vs. 21; Jes. 53 vs. 5). De H. Schrift noemt Hem de tweede Adam, of ook de laatste Adam. 1 Kor. 15 vs. 24—45. Door de geboorte ontvangen wij van de eerste Adam een levende ziel, door de wedergeboorte van de laatste Adam een levende geest. Gelijk Adam een zoon gewon naar zijn beeld, herschept Kristus ons naar Zijn beeld. Hetzelfde wordt geleerd Johannes 15 vs. 1—6 en Rom. 5 en 6. Wij die geloven zijn met Kristus geworden één boom, één plant. Toen Hij aan het vloekhout hing, hingen wij daaraan, want wij zijn met Hem gestorven en opgewekt, d.i. 'n organiese eenheid.

In Hebreë 7 vs. 22 wordt Kristus onze Borg genoemd. In dit vers wordt Kristus vergeleken bij de priesters uit Aarons geslacht, wie in de tent der samenkomst tot God naderde (vs. 25) was verloren als hij onheilig was. De priesters dienden als bor-

gen om bij God tussen te treden voor zulke onheiligen. Kristus is borg van 'n beter verbond, omdat Hij door één offerande in eeuwigheid volmaakt al degenen die geheiligd worden. Hij geeft Zijne ziel tot een rantsoen of losgeld voor velen.

De inlijving in Kristus of wedergeboorte is een goddelijk werk, dat zonder ons in ons geschiedt. Het is een geboorte van boven Joh. 3; uit onvergankelijk zaad 1 Petrus 1, naar de wil van God Joh. 1 vs. 12, Jak. 1 vs. 18. Van eeuwigheid heeft God de Zijnen uitverkoren in Hem Ef. 1 vs. 4, en daarom roept Hij ze scheppend in de wedergeboorte en rechtvaardigt Hij ze van de zonden. Rom. 8 vs. 29, 30.

Deze bijbelse leer aangaande Jezus is heel iets anders dan het valse beeld van Hem dat de schrijfster ontwerpt. Al de namen die zij Jezus geeft, als die van martelaar, voorbeeld, godsdienststichter, genie, staatsman, ontdekken ons haar verwerping van Jezus als Borg van zondaren.

De Bijbel leert ons, dat er geen andere naam onder de hemel gegeven is door welke wij moeten zalig worden. (Hand. 4 vs. 12). Maar de Theosophie leert, dat Kristus niet is een uitwendige zaligmaker, maar een model, dat ieder mens in zichzelf weder moet voortbrengen. Men moet het leven van de Zoon leven onder de mensen tot het door de wederopstanding besloten word en de verheerlikte Kristus een van de volmaakte zaligmakers der wereld werd. (Esoterics Christendom pag. 272, 273).

2e Om te zijn en te blijven in Kristus is in de tweede plaats nodig de gemeenschap met Hem door geloof en bekering. De Bijbel zegt: Geloof in de Heere, Jezus Kristus en gij zult zalig worden, en elders: Betert U dan en bekeert U, opdat uwe zonden mogen uitgewist worden (Hand. 3 vs. 19).

De schrijfster laat de vereniging met Kristus bestaan in **een mystieke bekering, d.i. een bovenaardse uitbreiding van de geestelijke gaven.** (pag. 92). **In de strijd tussen licht en duisternis is er geen dwang; vrijwillig kiest een ieder de kant waar hij staan zal. Daartoe heeft God de stem van het geweten in ons binnenste geschapen. Wij hebben het in onze eigene handen om die kant te verlaten, die wij in het begin gekozen heb-**

ben, en over te gaan naar de andere kant (pag. 136). God verbreekt zijn eigen wetten niet. Niet eens goddelijk medelijden zal Hem daartoe brengen, om Zijn wetten van eeuwige rechtvaardigheid te verbreken en door die geheime en ondoorgrondelijke wet de voorbeschikking verenigd met vrije wil—kan Hij U niet dwingen om de weg van zaligmaking te volgen. Hij kan de waarheid tot U brengen. Hij kan U een verheven voorbeeld geven, maar de aanneming of verwerping daarvan ligt in uwe handen. Gij houdt de beslissing van uw toekomst in uw eigen macht. (pag. 138).

Deze beschouwing is de oude dwaling van Pelagius en Arminius aangaande zonde en genade, in een nieuw kleed gestoken.

Het geweten van de zondaar is volgens deze leer rein, in staat om het goede te kiezen. En dat terwijl de H. Schrift leert, dat de gehele wereld voor God verdoernelijk is, dat allen hebben gezondigd en Gods heerlijkheid (beeld) derven (missen) Rom. 3 vs. 19, 23. Terwijl de Bijbel leert, dat wij allen dood zijn in zonden en misdaden, durft de schrijfster de mens geestelijk gezond noemen, in staat om het voorbeeld van Jezus te volgen. (Ef. 2 vs. 1.)

In de strijd met de zonde is er voor ons geen dwang. En dat terwijl de Bijbel leert, dat een ieder die de zonde doet een dienstknecht of slaaf is van de zonde (Joh. 8 vs. 34) en dat wij dienstknechten der zonde zijn tot de dood. (Rom. 6 vs. 16—23).

Voorbeschikking verenigd met 'n vrije wil, wat is dit? Niets anders dan een voorgezien geloof, bekering, heiligheid. Gods besluit stelt de voorwaarden van de zaligheid, en 's mensen vrije wil bepaalt of hij die aanneemt. En dit wordt geleerd, terwijl de Schrift zegt: De verkiezing is niet uit de werken, maar uit de roepende (Rom. 9 vs. 11). Er geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven. (Hand. 13 vs. 48).

„De mens houdt de beschikking over zijn toekomst in zijn eigen handen”. De mens staat dus boven God. Het leem heeft dus recht om tot de pottenbakker te zeggen waarom hebt gij mij alzo gemaakt? (Rom. 9 vs. 21 v.v.). De Schrift zegt: „alle dingen zijn uit Hem, door Hem en tot Hem? Is God dan onmacht-

tig, om terwijl de mens zijn weg overdenkt zijne gangen te bestieren?

Doch genoeg. Wie de volledige weerlegging van deze remonstrantse dwaling wil kennen leze de belijdenis van de gereformeerde kerken vastgesteld te Dordrecht 1618, 19. De Bijbelse leer van zonde en genade wordt daarin krachtig gehandhaafd, en alle schriftuurplaatsen daarvoor aangehaald.

Hier moet alleen nog de nadruk gelegd worden op het feit, dat het geloof een gave Gods is (Ef. 2 vs. 8), en dat de bekering een vrucht van de wedergeboorte en de roeping door het Evangelie is. (Mat. 3 vs. 8). God verlicht het verstand, opent het hart, buigt de wil en uit kracht van deze ontvangene genade is het de mens die gelooft en zich bekeert.

B. JEZUS BEIDE NATUREN.

Nog een ander bezwaar tegen het Kristusbeeld, dat de schrijfster ontwerpt, betreft de verhouding van zijn goddelijke en menselijke natuur.

1e. Wat de hemel betreft, waarheen Jezus is opgeheven bij de Hemelvaart, leert zij het volgende: **De hemel is in u en de hemel is op aarde, als de mensen slechts ingang wilden zoeken en bezit nemen van hun koninkrijk. Gij zijt daarin gegaan in het volle bezit van uw stoffelijke zinnen, De hemel was naar mij neergedaald, waardoor de ganse omgeving voor eeuwig is geheiligd.** (pag 114).

2e. Wat de godheid van Jezus aangaat leert zij: „Ik zag het heilig mysterie van Gods Geest in het vlees, in de glans van menselijke ogen. (pag. 115).

Met de vlees-geworden God is onder de mensen een herleving ontstaan, een inspiratie, een geestelijke verkwikking. Er was geen andere natuurlijke wijze mogelijk voor Gods Geest om de mens te bereiken (dan door het goddelijk nederdalen in het vlees) .En ditzelfde kan en zal weer gebeuren zodra de tijd daartoe rijp is. (pag. 22).

3e. Twee duizend jaren woonde Jezus bij God, met het verheerlijkte lichaam waarmee Hij uit het graf verrees. Nu heeft Hij des Vaders troon verlaten om persoonlijk het beheer van de

wereld over te nemen tijdens de grote verdrukking. Het is mijn vaste overtuiging, dat Jezus weer een menselijke vorm zal bekleden in deze tijd, en dat Hij als man gewoon zal reizen per boot en trein om alle delen van de wereld te bezoeken. (pag. 10b). **Mijn verheerlijkt lichaam is nu reeds op de aarde neergedaald, om in de laatste dagen de Leider te zijn in elk departement van het leven, in alle delen der wereld.** (pag. 11b).

Vooraf zij hier opgemerkt, dat de woorden van de Boodschapper en van Jezus stem, die de schrijfster publiceert, door mij op haar rekening worden gezet, aangezien het onmogelijk is, dat Kristus, die Gods Zoon is, zichzelf zou tegenspreken.

1e. om te beginnen met de hemel, Jezus heeft ons tijdens zijn omwandeling op aarde geleerd, dat **de hemel een plaats** is en niet een **toestand**. Jezus spreekt van de hemel als het huis van de Vader, waar vele woningen zijn, en waar Hij bezig is om ons plaats te bereiden. (Joh. 14 vs. 1). De hemel is de stad die fundamenten heeft, welker kunstenaar en bouwmeester God is. (Heb. 11 vs. 10), want deze stad wordt genoemd het hemelse vaderland (vs. 16). Ook heeft de Heere Jezus altijd het Oude Testament als Gods Woord beschouwd (Lucas 24 vs. 44, 45). En daarin wordt geleerd, dat de hemel is de **plaats** van Gods woning (2 Kron. 6 vs. 21) en dat God gemaakt heeft de hemel der hemelen. (Nehem 9 vs. 6.)

Hoe kan nu de stem van Jezus zeggen tot de schrijfster: „De hemel is op aarde, is naar u neergedaald, is in u, dat is in uw hart.” Kan Gods Zoon dan zichzelf tegenspreken, d.i. liegen en aldus de Bijbel op zij zetten? Neen, maar het is de stem van een theosoof, die hier spreekt. Immers lezen we bij Annie Besant: wanneer de mens het leven van de Zoon begint te leven, leeft hij in de hemel terwijl hij nog op aarde blijft. De hemel is niet ver van ons, maar omringt ons aan alle kanten. Alles wat nodig is om in de hemel te zijn, is zich van de trillingen van de stof van die hemel wereld bewust te worden. (Esoteriees Kristendom, vertaling van Ginkel pag. 267). De lezer legge beide uitspraken aangaande de hemel naast elkander, de Bijbelse en de theosofiese en oordele dan of de stem die met de schrijfster sprak die van Jezus is.

De Aangaande de Godheid van Kristus geeft de schrijfster eveneens onbijbelse uitspraken. 't Is niet de Zoon van God, de tweede persoon in het goddelike wezen, die vlees en bloed heeft aangenomen uit Maria, maar **Gods Geest is neergedaald in het vlees.** (pag 22). Hierdoor moet blijkbaar niet de derde persoon in de goddelike drieëenheid verstaan worden, maar een onpersoonlijk wezen zodat de schrijfster de drieëenheid niet aanneemt. Immers zij verklaart, dat de vleeswording des Woords (Joh. 1 vs. 14) bestaat in een nederdaling van God om de mens te bereiken, en om een herleving, een inspiratie tot stand te brengen. En deze vleeswording geschiedt niet eenmaal in de schoot van Maria, maar herhaaldelijk, telkens als de tijd daartoe rijp is.

Welk een geloof is dit, zal iemand vragen. Bijbels is dit geloof in elk geval niet, want de H. Schrift leert, dat God de wereld zo lief heeft gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. (Joh. 3 vs. 16). Jezus maakt herhaaldelijk onderscheid tussen zijn persoon en de persoonlijkheid des Vaders en des Geestes, of van de Trooster. (Joh. 14 vs. 16, 17). Hij Zelf is het Woord, de Logos, door wien alle dingen geschapen zijn Joh. 1 vs. 3 en die hét vlees heeft aangenomen, om het nimmer af te leggen. Immers van het nieuwe Jeruzalem wordt gezegd: „het Lam is hare kaars”. (Openb. 21. vs. 23).

Hetgeen de schrijfster hier zegt namens de Stem, die met haar sprak, is blijkbaar de dwaalleer van Theosophie. De oorsprong van deze nieuwe godsdienst is te vinden bij de leerstellingen van Mevrouw H. P. Blavatsky. De naam uit Theos-God en Sophia-wijsheid samengesteld wijst aan, dat deze godsdienst kennis van God bevat door de wijsheid, d.i. door zekere geheime middelen. Het éne wezen dat wij God en zij SAT noemen vindt zijn openbaring in het heelal, maar aangezien er zeven kosmiese gebieden (wereldgebieden) zijn is deze openbaring van voorbijgaande aard. Welnu deze stichtster van de Theosophie zegt in een van haar boeken: "The Key to Theosophy" (3e-ed 1893): „Het Ik of de denkende mens is de Logos (het Woord), de Zoon van God. Hij is de aangenomen zoon van Atma, de Geest, en Buddhi, de geestelijke ziel. Hij is de mens-god van

Plato, die zichzelf kruisigt in de ruimte, d.i. de duur van de levens-cyclus tot bevrijding van de stof. Dit doet hij door vleeswording telkens weer. (this he does by incarnation over and over again. oorspr. tekst), om de mensheid te leiden tot volmaking, en om alzo plaats te maken voor lagere levensvormen om zich te ontwikkelen tot hogere". Ten bewijze, dat Jezus de reïncarnatie (weder vleeswording) leert en de vernietiging van onze persoonlijkheid daardoor voert Mevr. Blavatsky aan, de gelijkenis van de wijnstok en de ranken. (Joh. 15 vs. 1—6). De ranken betekenen nieuwe incarnaties van de Kristus, („The vine stands for the spiritual Soul, Christos and each branch represents a new incarnation). pag. 126, 127.

Hetgeen de schrijfster zegt van de vleeswording des Woords is blijkens deze aanhaling de taal van de Theosophen, en niet die van de Bijbel. Zij zegt, dat telkens als de tijd daartoe rijp is er een vleeswording van God moet komen tot herleving en geestelijke verkwikking van de mensheid. Wat is deze taal anders dan die van de Theosophie, volgens welke Kristus als wijnstok gedurig vlees wordt als Hij een rank uitschiet.

3e. Wat de mensheid van Kristus aangaat leert de schrijfster een nederdaling op aarde van het verheerlijkte lichaam in deze zondige bedeling die wij tans beleven. Hij heeft volgens haar des Vaders troon verlaten en het is niet onmogelijk, dat wij Hem in een boot of op een trein zullen ontmoeten. (pag. 106).

Wel wordt in deze woorden Jezus hemelvaart erkend, hoewel niet zichtbaar en plaatselijk, zoals de Bijbel leert. (Lucas 24 vs. 52, Hand. 1 vs. 11). Maar daarbij wordt aangenomen, dat Zijn lichaam alomtegenwoordig is geworden, want Hij is naar Zijn verheerlijkt geestelijk lichaam op de slagvelden van Europa, maar niet openbaar. Alleen de gelovigen kunnen Hem zien in zijn geestelijke heerlijkheid. Kristus is in de geest hier en kan elk oogenblik verschijnen aan u en mij. Hij heeft reeds de troon Zijns Vaders verlaten, er is geen Middelaar meer in den hemel. (pag. 10c.).

Van deze rondreis van Kristus op de aarde weet de Bijbel niets. Daar heet het: de armen hebt gij altijd met u, maar mij hebt gij **niet altijd** (Mat. 26 vs. 11). Ook zegt Jezus. Ik ben

van de Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen, wederom verlaat Ik de wereld en ga heen tot de Vader (Joh. 16:28).

De gronden voor het gevoelen van de schrijfster zijn dan ook zeer zwak. Zij beroept zich op Openb. 1 vs. 7 „alle oog zal Hem zien. Doch wat daaraan voorafgaat wordt weggelaten, n.l. zie Hij komt met de wolken. Dit betekent naar oudtestamenties spraakgebruik, dat Hij komt ten gerichte. Psalm 97 vs. 2 „Rondom Hem zijn wolken en donkerheid, gerechtigheid en gericht zijn de vastigheid Zijns troons. (Ps. 18 vs. 10, Nah. 1 vs. 3).

Volgens Mat. 26 vs. 64 komt Jezus ten oordeel op de wolken. De levend overgeblevene gelovigen worden opgenomen in de wolken, den Heere tegemoet, in de lucht, en zullen zoals altijd met de Heere wezen. (1 Thess. 4vs. 17). Johannes ziet Openb. 1 vs. 7 Jezus ten gerichte komen, en als gevolg daarvan sidderen de Joden, die Hem doorstoken hebben en wenen de Heidenen, die hun vijandschap tegen Hem bedenken. Deze tekst is dus geen grond voor een nederdaling van Jezus op de aarde tot stichting van een duizendjarig rijk.

Ook komt de opvatting van de schrijfster niet overeen met Mat. 28 vs. 20 „Zie, Ik ben met ulieden al de dagen tot de vol-eindiging der wereld. Zij verklaart deze tekst aldus (pag. 10, b) dat Zijn geest altijd hier geweest is, terwijl zijn lichaam 2000 jaar bij God woonde. Alsof er stond „Ik ben bij alle mensen“. Zo wordt deze tekst verdraaid. Haar inhoud is voor de discipelen „met ulieden ben Ik“. Evenals de woorden: „Waar twee of drie in Mijn Naam vergaderd zijn, daar ben Ik in het midden“. Deze beloften houden in hulp en bijstand, die Kristus krachtens zijn goddelijke natuur zou geven aan hen, die Zijn Naam aanroepen. Was hier een lichamelijke tegenwoordigheid bedoeld, dan zou Kristus tegelijk bij de ongelovigen en de gelovigen zijn want deze zijn niet te scheiden. (Joh. 17 vs. 15).

De oorsprong van deze valse leer van Kristus lichamelijke tegenwoordigheid op aarde is dus niet de Bijbel. Vanwaar is ze dan?

We vinden dit gevoelen alleen bij de Ubiquitisten, een sekte in de Lutherse Kerk en bij de Theosophen, die het stoffelijke li-

chaam verlagen tot een aanhangsel van de geest. Volgens de H. Schrift is het lichaam een tempel des H. Geestes, gebonden aan een bepaalde plaats. Maar volgens de Theosophie is het lichaam, ook dat van Kristus, na de dood ijlgeestelijk en daardoor in staat om op aarde te verschijnen. Annie Besant zegt daarvan in: „Esoteries Kristendom” „De Meester vergat Zijne belofte niet om weder te komen nadat de wereld Hem niet meer zag, en gedurende meer dan vijftig jaren bezocht Hij Zijn discipelen in Zijn ijlgeestelijk lichaam”.

Alle goddelijke incarnaties (vleeswordingen) in alle godsdiensten staan in verband met de tweede persoon in de Drieëenheid—en daarom kan Jezus zich wederom gemakkelijk kleden voor stoffelijke openbaring, en weder mens worden. (vertaling van Ginkel 1904 pag. 147 en 296).

SLOTSOM.

De grootste Mysticus, die dewereld ooit gezien heeft, en die weer met ons de aarde zal bewandelen, van wie Millennium pag. 91 spreekt, verloochent de Bijbel op alle hoofdpunten, zoals de voldoening, de voorbedding en de zitting ter rechterhand Gods. De Kristus der Schriften bevestigt door het getuigenis des Heiligen Geestes zijn woord in onze harten. De mystieke Jezus van de schrijfster maakt de Apostelen tot valse getuigen. De Kristus der Schriften bevestigt Zijn belofte, dat Hij Zijn Apostelen in alle Waarheid zou leiden door de Heilige Geest.

De mystieke Jezus geeft ons slechts een voorbeeld op de louteringsweg, die alle mensen moeten doormaken; de Kristus der Schriften geeft ons een nieuw Verbond in Zijn bloed, dat voor velen vergoten is tot vergeving der zonden. (Mat. 26 vs. 28).

De mystieke Jezus reist op aarde rond gelijk de sage ons mededeelt aangaande de wandelende Jood; de Kristus der Schriften moet komen op de wolken des hemels, met grote kracht en heerlijkheid, want als zon en maan en sterren bewogen worden alsdan zal in de hemel verschijnen het teken van de Zoon des mensen. (Mat. 24 vs. 30). De mystieke Jezus dwaalt nu rond op de slagvelden van Europa, en was voor een kort bezoek in

Zuid-Afrika op 7 Dec 1916. Hij heeft de troon Zijns Vaders verlaten, zodat er geen Middelaar meer in de hemel is. (pag. 10 b, 10 c.) De Kristus der Schriften is aan Gods rechterhand tot in eeuwigheid gezeten, voorts verwachtende, totdat Zijne vijanden gesteld worden tot een voetbank zijner voeten, also Hij altijd leeft om voor de Zijnen te bidden. (Hebreëen 10 vs. 12, 13; 7 vs. 25).

3. ZIELKUNDIGE RAADSELEN.

De hier gegeven kritiek op „Millennium” heeft niet ten doel iemand te doen twijfelen aan de eerlijkheid van de mededelingen omtrent de Boodschapper en de mystieke Jezus. Het doel daarvan was alleen om een verklaring te geven van deze feiten van bijbels standpunt. Zo rust dan nog de taak op mij om te zeggen wat een Kristen van zodanige openbaringen heeft te denken.

Twéeërlei verklaring is mogelijk, de objektieve of voorwerpelijke en de subjektieve of onderwerpelijke.

De objektieve verklaring gaat uit van de leer der Heilige Schrift, dat wonderen bestaan. De Egyptiese tovenaars deden tekenen in de tegenwoordigheid van Mozes. Simon de tovenaars verrukte de zinnen des volks in Samaria met toverijen. Hij trad op onder de Samaritanen als een Messias en deed de wonderen, zo verhaalt Clemens later te Rome in tegenwoordigheid van Petrus.

Het tegenwoordige Occultisme (geheimleer) gebruikt de magie (toverij) om te bewijzen, dat de mahatma's (meesters) de ware verlossers zijn van de boze natuurmachten die onze vergoddeliking tegenhouden.

Het feit dat vele blanken in ons land de toevlucht nemen tot de tovenaars en waarzeggers onder de naturellen en de indieërs, is een bewijs, dat zij geen verlossing zoeken van de zonde en van de straffen Gods, maar wel van de drukkende natuurkrachten.

Is het dan wonder, dat Satan in de laatste dagen de wonderen vermenigvuldigt en dat de valse profeet grote tekenen zal doen. Deze middelen heeft hij nodig om ons van Kristus als

verlosser af te brengen en zichzelf onder allerlei namen (engel, meester, boodschapper) als verlosser aan te kondigen. (vgl. 2 Thess 2 vs. 7, Openb. 13 vs. 13 en 14; 16 vs. 13, 14; 19 vs. 20).

Het kan dus zeer wel zijn, dat de schrijfster onder de invloed is geweest van een boze geest, die haar heeft willen gebruiken om de Bijbel op de hoofdpunten aan te vallen.

De subjektieve verklaring neemt aan, dat de doorleefde feiten werkelijkheid zijn geweest voor de persoon die ze mededeelt, terwijl de objektieve werkelijkheid ontbreekt. Iemand kan werkelijk iets doorleven, terwijl een ander niets ziet of bemerkt van die ervaring. Zulke feiten vertonen veel overeenkomst met helderziendheid (clairvoyance) en dromen. De clairvoyant ziet allerlei dingen, die later blijken in verband te staan met dingen, die eerst later ervaren worden. Hij heeft als 't ware een verlengstuk aan zijn bewustzijn, dat anderen niet hebben. In de droom eet en drinkt men en geniet men mooie muziek en als men ontwaakt blijft de indruk daarvan ons bij. Na een droevige droom blijft men soms een gehele dag nog neerslachtig. Soms tijds komt de droom uit en woont iemand een sterfgeval en een begrafenis bij juist zoals hij die in zijn droom gezien en gehoord heeft. Aan zodanige ervaringen heeft een ander niets, omdat hij geen maatstaf bezit om de waarheid daarvan te kontroleren. Het kan dus zijn, dat de mededelingen van Millennium van waarschuwend dromen afkomstig zijn. Daartegen is van Bijbels standpunt niets te zeggen, blijkens Job. 33 en andere gedeelten der H. Schrift.

Trouwens ook zonder die dromen kunnen wij uit de tekenen der tijden opmaken, dat niet alleen Afrika, maar geheel de wereld zware dingen te wachten staan.

Voor een zaak, zij men echter op zijn hoede bij zulke subjektieve ervaringen. Het is deze. Men make van zulke uitzonderingen geen regel, want God wil ons niet door dromen maar door Zijn Woord en Geest onderwijzen van de weg die wij gaan zullen in dit leven. David zegt: „Doe mij treden op het pad uwer geboden” en deze weg alleen is veilig.

Het spreekt van zelfs, dat er bij deze subjektieve opvat-

ting niet veel overblijft van de gedane mededelingen. De rest moet dan verklaard worden uit suggestie.

Wat iemand met instemming heeft gehoord, gelezen en bestudeerd komt soms in een aangename vorm tot hem terug, alsof een ander die ons zeer na staat die dingen heeft meegedeeld. Zo komt het, dat hier tal van onbijbelse leringen op rekening van Kristus en zijn engel worden gezet. Ook hangt veel af van de verklaring die iemand zelf aan zijn eigen ervaringen geeft. Zo wordt pag. 120 eerst van een schone droom gesproken en later gezegd, dat die droom geen droom was. Het zien van het uur waarop een kranke uit de bezwijming zal bijkomen is heel gewone helderziendheid, daarvoor is niet de komst van een engel nodig geweest. Het oprechten van een bond van mystieken een geheime orde op de manier van de loges kan echter een gevaarlijk ding worden voor ons volk. De Heilige Schrift leert: „al wat openbaar maakt, is licht”, De zonde werkt in het donker, de genade in het licht.

Wij als Kristenen blijven daarom liever bij Gods Woord, hetwelk ons geen geheimleer aanbiedt, maar ons openlik Jezus verkondigt als de enige en volkomene Zaligmaker. Intussen houden we ons ten aanzien van dit boek aan Prediker 5 vs. 6:

Gelijk in de veelheid der droomen ijdelheden zijn, also in vele woorden, maar vrees gij God.

